БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№75 (10443) | 1964 оной мартын 28, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ЭНЭ ХУУДАҺАНДА:

hү, үндэгэ түсэбhөө гадуур гүрэндөө тушаана.

Хэжэнгын совхоз шалгаран гараба.

Оронойнмай заха хизаарнуудhaa

КОММУНИС АЖАЛАЙ ТҮЛӨӨ

Коммунис ёhоор ажаллахын ... социалис мүрысөөн үдэр ... тудам үзэгдөөгүй ехэ ... эсэтэйгээр үргэдэнэ.

«Мүнөөнэй үе сагай энэ ... аамшаг үзэгдэл дотор, ажа... үндэр бүтээсын түлөө, шэ... техникэ шудалхын түлөө ... эл, эрдэм шудалха эрмэл... хүнүүдэй хоорондохи шэ... харилсаан, коммунизм бай... улагшын моральна кодексые ... байдалда шэлжүүлэн батад... та—эдэнэр хоорондоо яа... гүй нягта холбоотой байhа... харуулна», — гээд Н. С. ... щев хэлээ hэн.

Коммунис ёhоор ажаллахын ... хүдэлөөн КПСС-эй XXI ... эздын урда тээ зарим нэгэн ... нүүдэйл залиршагүй ехэ ... үүсхэл болодог hаа, ха... мүнөө үедэ оло миллион ... нүүдэй хүдэлөөн болон хүг...

Тус хүдэлөөн хадаа ажахы ... он соёл культураяа саашa... хүгжөөхын, хүнүүдэй хоо... ндо коммунис ёhоной ха... са батадхахын, шэнэ ёhо... хүниие хүмүүжүүлхын тү... тэмсэлдэ асари ехэ үүргэ... байhанаа жэл ерэхэ тудам ... дахинаа эли тодоор гэр... харуулна.

Бүри онсо тэмдэглэмээр ... юуб гэхэдэ, дурсагдаhан ... өөндэ хүдөө нютагуудай ... шад улам олоороо орол... жагсана.

Манайшье республикын кол... болон совхозуудта комму... ёhоор ажаллахын түлөө ... өөндэ олон мянган хүнүүд ... зоригжолтойгоор хабаа... сана.

Бүхы колхозоороо коммунис ... танай нэрэ зэргын түлөө ... элдэ Зэдын үйлэдбэриин ... авлениин «Байкал» кол... йхид оролсонхой. Тэдэнэр ... СС-эй XXII съездын, ЦК-... Пленумүүдэй түүхэтэ ... идхэбэринүүдые амжалта ... ээр бэелүүлхын хойноhoo ... доходо зуураа, коммунис ... лай нэрэ зэргэтэнэй түлөө ... алис мүрысөөндэ нэгэн hа... айгаар оролсохо гэжэ ... эд, тон харюусалгатай ... нуудые даажа абаhан ... а.

Дурсагдаhан колхозой тү... шүүл, жэшээнь, hаалишад ... Шагдурова, Б. Жалсанова, ... шад Б. Дампилов, Ц. Гар..., үхэршэд А. Жалсараева, ... Бодеев, Н. Позднякова бо... бусадай хэжэ бүтээжэ бай... ажал хүдэлмэриин үрэ дүн, ... нэй hайн hайхан абари ... хадаа коммунизм байгуу... шын сахиха ёhо заншалай ... итай бүримүhэн зохин ... лдана бшуу.

... иимэ түрүүшүүл — ... бүхы нүхэдтөө ульгэр ... харуулжа ябаhан нүхэд ... ублика бусадшье колхоз ... совхозуудта үдэрhөө ... олошорно. Эдэмнайл ... унис ажалай түлөө социа... мүрысөө үүсхэгшэд, хамаг ... юумые нэбтэрүүлэгшэд ... даа. Эдэмнайл коммунис ... эрлэй, ёhо заншалай уль... жэшээ харуулна бшуу.

Коммунис ажалай түлөө мү... өөн үйлэдбэридэ, мүн хү... үүлгын хэрэгтэшье ехээр ... лхэ, ажалай бүтээсэ дээ... үүлхын, хүнүүдтэ техни... эрдэм мэдэсэ олгуулхын ... тэмсэлые нэгэ доро ... улхада угаа таатай зохид ... байдал олгожо үгэнэ. ... ээнь, дээрэ дурсагдаhан ... «Байкал» колхозойхид хүдөө ... хыгаа саашадань хурдан ... ээр хүгжөөхын тула ... номическа эхин шатын ... ули болон кружогуудые, ... публикын заочно дунда ... улида ороходо туhалха ... сультационно пункт дэмы ... идхээгүй бшуу. Эндэнь ... үедэ олохон колхозни... эрмэлзэл хэшээл ехэтэй... hуралсажа эхилэнхэй. ... агтал марксистско-ленин... теори, экономическа эр... мэдэсээ улам саашадань ... элүүлбэл, коммунис ажа... нэрэ солодо хүртэжэ. ... хүдэлмэриингөө бүтээсэ ... дээшэлүүлхэ, шэнэ онол ... нуудые үргэнөөр нэбтэ... лхэ байhанаа тэдэнэр то... элээр ойлгоhон байна ... у.

...бэшье республикын за... рим аймагуудта ажалай хүмүүжэл тушаа анхарал тон дутамагаар хандуулагдана. Жэшээнь, Түнхэнэй, Хориин үйлэдбэриин управленинүүдэй парткомууд зарим ажахынуудтаа улад зоной ямараар хүдэлжэ байhаниие үшөөл шэнжэлэн бүридхэдэггүй.

Тэндэхи зарим совхоз болон колхозуудта хаанашье ёhоор хүдэлдэггүй, үмсын зөөри зөөшөөр хэтэрмэ ехээр дашуурдаг баримтанууд үзэгдэнэ. Мүн коммунис ажалай түлөө социалис мүрысөөн даб дээрээ тэсэшэгүй hулаар эмхидхэгдэнэ, уялга абтахадаа бодото арга боломжонууд хараада ёhоор абтанагүй. Тэрээнэй дүүргэлтэшье шалгагдахадаа ажалшадай hуралсал, зан заншал, нийтын ажал хүдэлмэридэ хабаадалга, гэр бүлэ доторойнь харилсаан гэхэ мэтэ анхаралда абтанагүй. Тэрэшэлэн культурно-гэгээрэлэй гуламтанууд — клуб, культурын байшан, библиотекэ, улаан булангууд — үндэр нэрэ зэргэдээ үшөөл хүсэд хүрэжэ хүдэлнэгүй.

Мүнөө үедэ иимэ дутагдалнуудай яашье тэсэшэгүй болоhониинь мэдээжэ.

Коммунис ажалай түлөө мүрысөө улам саашадань үргэдхэхын тула хүдөөгэй партийна орrганизацинууд политическэ болон эмхидхэлэй хүдэлмэриие эрид hайжаруулха болоно. Юуб гэхэдэ, колхоз болон совхозуудай коммунистнууд коммунис ажалай түлөө мүрысөө, ажалша түмэнэй үүсхэл дэбжэлтые толгойлхо уялгатай ха юм.

Ушар тиимэhээ республикын партийна, профсоюзна, комсомолой организацинууд болон ажахын хүтэлбэрилэгшэд коммунис ажалай түлөө мүрысөөн тушаа саг үргэлжын анхарал табиха, уялгануудаа дүүргэхынь тула таатай зохид эрхэ нүхэсэл олгохо болоно.

Мүрысөөн гээшэмнай тон сог зали ехэтэй, зохёон үүсхэхы удха шанартай хаям даа. Хэрбээ али нэгэнэй гээгдээ hаань, алдуу эндүү гаргаашье hаань, тэрээнээ заhан зайсуулха хэрэгтэнь дары туhаламжа үзүүлхэ шухала...

Тэрэшэлэн коммунис ажалай коллективэй гү, али ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо хэрэгтэ ехэ болгоомжотой наринаар хандаха бологдоно. Имагтал коммунизм байгуулгын агуу ехэ хэрэгтэ үнэхөөрөө шэн оролдолго гаргаhан хүнүүд лэ дурсагдаhан үндэр дээдын нэрэ зэргэдэ хүртэхэ байна.

Гадна мүрысөөнэй үедэ ажалай эмхидхэлые эрид hайжаруулха, таряан ажал болон мал ажалые бүхы талаарнь оньhожоруулхын түлөө тэмсэхэ, таряашадые болон малшадые материальна талаарнь улам ехээр урмашуулха бологдоно.

Эдэ бүгэдын эгээл гол зорилго юуб гэхэдэ, гектар газар бүхэнэй ургаса олзые дээшэлүүлхэ, абтаhан продукциин үнэ сэнгые хямдаруулха ябадал болоно.

Партийна организацинууд хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөхэ асуудал шиидхэхэдээ шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ зорилгые мүн лэ нэгэн доро бэелүүлхэ ёhотой.

Тэрэшэлэн коммунис ажалай түлөө хүдэлөөн коммунис ажаhуудалай түлөө тэмсэлтэй таhаршагүй холбоотой бшуу.

Буряад ороной хүдөөгэй ажалшадай урда угаа ехэ, харюусалгатайшье зорилгонууд табигдана. Мүнөө хүдөө ажахыгаа ашаг ехэтэйгээр эрхилжэ гектар бүриhөө бүри ехэ ургаса хуряахын, мал ажалhаа бүри ехэ ашаг шэмэ абахын түлөө тэмсэхэ болонобди. Энэмнай коммунис ажалай түлөө мүрысөөнэй гол зорилго болохо ушартай.

Урдаа табиhан зорилгонуудаа Буряад ороной таряашад болон малшадай бэелүүлжэ шадаха, КПСС-эй ЦК-гай декабриин болон февралиин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа бүрин гүйсэдөөр элсүүлхэ байhаниинь дамжаггүй.

Модо урадхуулгада бэлэн

Модо урадхуулгада эртээнhээ бэлэдхэжэ, энэ хүдэлмэри hайнаар үн... зорилготой Дээдэ-Үдын модо урадхуулгын участогай хүдэлмэришэд ... ажал хаhа саг соонь дүүргэжэ байнхай. Эндэ мастер Труне... ... даг участок шалгарна. Худан голые модо урадхуулгада бэлдэхэ, ... түхеэрэлгэ бариха талаар ехэ ажал хэгдэнэ. Голой 52-дохи кило... ... тэрэнэй адаг хүрэтэр 600 мянган кубометр модо урадхуулхаар ... агдана.

...дые гээлтэ хоролтогүйгөөр, саг соонь урадхуулжа, хэрэгтэй газар... хүргэхын тула тусхай хэдэн түхеэрэлгэ бариха хэрэгтэй байба. Нү... Серебренников, Сутеньев гэгшэдэй бригада эдэ барилгануудаа дүүр... болоо. Тэдэнэр даабаряа hара бүхэндэ үлүүлэн дүүргэнэ. Нүхэр Су... ... даадаг бригада февралиин түсэб 180 процент дүүргээд, март ... эршэмтэйгээр ажаллана.

Тус участогайхид модо урадхуулгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтахын ... бүхы ажалаа болзорhоонь урид дүүргэнэ.

И. Карбаинов.

Майн hайндэрэй мүрысөөндэ бүгэдөөрөө хабаадалсая

УЛААН-ҮДЫН ҮЙЛЭДБЭРИИН УПРАВЛЕНИИН АЖАХЫНУУД 1-дэхи КВАРТАЛАЙ ТҮСЭБhӨӨ ГАДУУР 300 ЦЕНТНЕР hҮ, 500.000 ҮНДЭГЭ ГҮРЭНДӨӨ ХУДАЛДАХА ЗОРИЛГО ТАБЯА

Түрүүшүүлhээ жэшээ абагты

Гүрэндэ hү худалдалгаар түрүүлhэн управленидэ

ТҮСЭБӨӨ ЯАЖА ДҮҮРГЭЭД, ЯМАР ЗОРИЛГО УРДАА ТАБИНАБТА?

Иимэ асуудалтайгаар манай корреспондент Улаан-Үдын хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой секретарь И. Д. Черняковто хандаба.

И. Черняков: Манай управлениин ажахынууд гүрэндэ hү худалдаха 1-дэхи кварталай түсэб мартын 25-да дүүргээд, үлөөшэ недели соо бэлэдхэлэй пунктда 3 мянган центнер hү оруулха зорилго табинхай. Ажахынууднай мүн лэ гүрэндэ үндэгэ тушааха түсэбөө мартын 20-до 109 процент бэелүүлhэн. Хэрбээ бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэжэ шадабал, апрелиин 1 хүрэтэр түсэбhөө гадуур 500 мянган үндэгэ тушаагдаха.

Корреспондент: Танай управленидэ ямар ажахынууд гүрэндэ hү худалдаха түсэбөө дүүргээгүй байнаб? Гээгдэнги ажахынуудта ямар хэмжээнүүд абтанаб?

И. Черняков: «Гигант», Карл Марксын, Кировэй нэрэмжэтэ, «Улаан Оронго» колхозууд, Онохойн совхоз гүрэндэ hү худалдалгаар гээгдэжэ ябана. Мүнөө эдэ ажахынуудта hү hаали дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд абтажа байнхай. Жэшээнь, Онохойн совхозой hаалиин бүхы 6 фермэдэ гидролизно аргаар дрожжо бэлдэгдэнэ, hолоомо буйлуулагдана, искусственна hү хэгдэнэ. Эдэ бүгэдын ашаар үдэртөө 29 центнер hү гүрэндэ тушаадаг болоо гэхэ гү, али 10 центнерээр дээшэлүүлээ.

Корреспондент: Түсэбhөө гадуур hү гүрэндэ тушааха зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлхын тула юу хэжэ байнабта?

И. Черняков: Нэн түрүүн фермэ, ажахы бүхэн түсэбhөө гадуур hү тушааха зорилгоёо тодорхойлоо. hаалиин фермэнүүдтэ туhалхаар агитаторнууд-эмхидхэгшэд эльгээгдээ. Мүнөө үедэ гидролизно аргаар дрожжо хэдэг 28 түхеэрэлгэ хүдэлгэгдэжэ байhан аад, эдэ үдэрнүүдтэ үшөө 7 түхеэрэлгэ ашаглалгада оробо. Тиигэжэ бүхыдөө үдэртэ 120 тонно иимэ дрожжо бэлдэгдэнэ. hаалиин фермэ бүхэндэ hолоомо буйлуулдаг, искусственна hү бэлдэдэг түхеэрэлгэнүүд хүдэлгэгдэнэ. Ажахынуудтамнай сүүдхэдэ 12 тонно хэмэл hүн бэлдэгдэнэ.

Хоёрдохёор, hаагдаhан hүеэ багаар гаргашалжа, шадаал hаа ехыень гүрэндэ тушаахаар оролдонобди. Мүнөө городой hүнэй заводhoo үдэртөө 10 тонно машиндаhан hү абадаг болонхойбди. Энээниие 10 хоноhон туга лнуудта уулгаха байнабди.

Корреспондент: Социалис мүрысөөн хэр эмхидхэгдэнэб, түрүүшүүл яажа урмашуулагданаб?

И. Черняков: Гүрэндэ hү худалдалгаар мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Ажахынууд хоорондохи мүрысөөнэй дүн кварталай hүүлээр согсологдожо, түрүү ажахыда Улаан туг мүнгэн шантайгаар барюулагдаха. hара бүхэндэ түрүү фермэнүүдтэ дамжуулгын Улаан туг, 50 түхэриг мүнгэн шантайгаар хүргэгдэдэг. Тарбагатайн «Маяк» колхозой hаалиин 4-дэхи фермэ (даагшань нүхэр Михалев) энэ Улаан тугта хоёр удаа хүртөөд байна.

hаалишадай хоорондохи мүрысөөнэй дүн гаргахын тула тэдэниие суглуулжа хөөрэлдөөбди. Совхозуудай hаалишад нэгэ дахин Онохойн совхоздо, хоёрдохёо Эрхирэгэй совхоздо суглараа hэн. Иигэжэ hаалишадые түрүү фермэ дээрэ суглуулхада дүй дүршэлөө халан абалсадаг, бэе бэедээ туhалдаг байха юм.

Кварталай дүн гаргахадаа түрүү hаалишадаа Улаан-Үдэ городой ород драмын театр соо суглуулжа, тэдэниие урмашуулха, гоё наада харуулха, хоёрдохи кварталда бэелүүлхэ зорилгонуудаа хэлсэхээр хараалнабди.

Эдэ бүгэдэhөө гадна, колхоз, совхоз дотор hаалишадай мүрысөөнэй дүн hара, арбан хоног бүри гаргагдажа, тэдэнэртэ нэмэлтэ түлөөhэ, шан барюулагдадаг заншалтай. hаалишадай салин хүлhэ байра дээрэнь алгасагүй абаашажа үгтэнэ.

Корреспондент: Гүрэндэ үндэгэ худалдалгаар юун хэгдэжэ байнаб?

И. Черняков: Энэ талаар «Коммунизм» (Ивалга), 8-е марта», Ленинэй, «Гигант» колхозууд, Эрхирэгэй совхоз түрүүлжэ ябана. Илангаяа Эрхирэгэй совхоз манай түсэбэй дүүргэлтэдэ ехэ hуури эзэлдэг. Эндэхи шубуунай фабрика 1-дэхи кварталда гүрэндэ 520 мянган үндэгэ тушааха байгаад, тэрэнээ мартын 20-до 618 мянгада хүргөө. Эдэнэр hарын дүүрэтэр түсэбhөө гадуур 200 мянган үндэгэ тушааха зорилготой. hүүлэй үедэ эндэ тэжээл муудаhан байгаа. Мүнөө хэмжээн абтаа. Гадна ажалшадай хубиин ажахыhаа үндэгэ худалдан абалгые hайжаруулха тушаа манай худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд ехэхэн оролдолго гаргажа байнхай.

Корреспондент: Гүрэндэ мяха худалдаха түсэб мууса дүүргэгдэжэ байна. Энэ талаар юу хэгдэнэб?

И. Черняков: Мяха худалдалгаар кварталай түсэб дүүргэхэчь бэрхэтэй болонхой. Тиигэбэшье хоёрдохи кварталда гүрэндэ тушаагдахаар мал, гахай олоор шахагдажа байнхай. Жэлэй түрүүшын хахадай түсэб заабол дүүргэгдэхэ.

Долоон хоногоор уридшалан

Мал ажалай продуктнуудые улам ехээр абадаг, гүрэндэ худалдадаг болохо гэhэн тэмсэлдэ хам оролсоhон манай совхозой үргэн олон малшад шэнэ жэлдэ түрүүшынгээ амжалта туйлаба.

Гүрэндэ hү болон мяха худалдаха түрүүшын кварталай түсэб мартын 24-дэ сүм дүүргэhэн тухайгаа манай совхоз элидхэhэн байна. Иигэжэ гүрэндөө энэ үе соо 2750 центнер hү, 1100 центнер мяха тушаабабди. hү тушаалган дээрэ hайн амжалта туйлагдаа. hү худалдалгые недондонои энэ үетэй сасуулбал, 950 центнерээр дээшэлүүлhэн зэргэтэй болонобди.

Нэгэдэхи кварталай түсэбhөө гадуур үшөө 250 центнер hү мартын түгэсэтэр худалдаха гэhэн уялга малшаднай абанхай, тэрэнээ бэелүүлжэ байнхай.

Ехэ hүнэй түлөө мүрысөөндэ Бахлайтын hү hаалиин гүүртээрхин түрүү зэргэдэ алхална. Эндэхи hаалишад кварталайнгаа даабариие мартын 20-ой байдалаар 123 процент дүүргээд байгаа hэн. Тэрэнэй удаа Гангын гүүртэ ороно.

Ажахын суута hаалишад Инна Жигжитова, Пелагея Цырендылыкова, Дарья Цыденова, Евгения Сандакова, Цырма Дугарова (Бахлайта), Юмжит Дамбаева, Санжай Базарова (Ганга), Надежда Галсанова (Толгой) гэгшэд хоёр hара хорин хоногой туршада үнеэн бүриhөө 500—600 килограмм hү hаанхай. Совхозоймнай hаалишад болон үхэршэд хабарай сагай хэдышье хатуу hаань, hү hаалгаяа үдэр үдэр бүри дээшэлүүлжэ, ерэхэ 2-дохи кварталай түсэб баhал болзорhоонь урдуур дүүргэхэ гэhэн эрмэлзэлгэтэйгээр ажаллажа байна.

А. Раднаев,

Хориин үйлэдбэриин управлениин Хэжэнгын совхозой парткомой секретарь.

Гармажап Дампилов оройдоол гурбадахи жэлээ хонишоноор ажаллана. Мүнөө харууhалжа байhан 536 эхэ хонидhoo 503 хурьга абаа гэхэ гү, али 100 эхэ хонин бүриhoo 93 хурьган түлжүүлэгдэнэ.

— Ойрын үдэрнүүдтэ үшөө хэдэн түл абтахаар хүлеэгдэнэ. Тиигээ haa 100-hаа 100 хурьга түлжүүлхэ гэhэн уялгаяа хүндэтэйгөөр дүүргэхэ байхабди,—гэжэ Хяагтын «Дружба» колхозой хонишон нүхэр Дампилов мэдүүлнэ.

Зураг дээрэ: хонишон Г. Дампилов.

Ц. Бабушеевэй фото.

Түсэбhөө гадуур 50 центнер hүн

hү гүрэндэ тушааха нэгэдэхи кварталай түсэб мартын 20-до дүүргэhэн байнабди. Майн hайндэр болотор hү hааха хахад жэлэй түсэбөө лабтай дүүргэхэбди.

Манай гүүртэдэ 8 hаалишан ажаллана. Илангаяа hаалишад Быкова Нина, Белобородова Екатерина, Лимерева Анна, Карпова Феодосия, Зимерев Михаил гэгшэд түрүүлнэ. Малай тэжээлэй багашье hаань, байhан тэжээлээ зүбөөр буйлуулжа малдаа үгөөд, оролдожо ажаллахада үбэлэй hарануудташье, үдэрэй богонишье, хүйтэншье hаань, hаамхай үнеэн бүридэ хахад нүүд hүн hаагдадаг байха юм. Зүгөөр эртэ туга ллаhан үнеэдэй тугалшье hайн, тэдэнhээ hүншье ехээр hаагдадаг гээшэ. Тиимэhээ бидэнэр үнеэдээ үбэл эртэ тугаллуулха гэжэ оролдонобди.

Мүнөө жэл манай гүүртынхид үнеэн бүриhөө 1500 килограмм hү hааха, гүүртээрээ 2482 центнер hү абаха зорилготой. hааhан hүнэйнгөө 75—80 процентые гүрэндэ худалдаха байнабди.

Энэ жэлэй нэгэдэхи кварталда 323 центнер hү гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргээ, үшөө 50 центнер бэлэдхэлэй пунктда тушааха гэжэ манай hаалишад шиидэнхэй. Нёдондоной энэ үетэй сасуулбал, манай гүүртын hаалишад үнеэн бүриhөө 22 килограмм hү ехээр hаагаад байна.

Мүн тугалшан Прокоп Ларионов нүхэртэе февраль hара соо 90 тугал харууhалжа, сүүдхэдээ шэгнүүрыень дунда зэргээр 800 граммаар нэмээгээ. Тэрэшэлэн Александр Павловтай суг 3 хүн хамта 120 тугал эрхим hайнаар харууhалжа байнад. Ерэхэ намар болотор тэдэнээ 270—280 килограммда хүргэхэ уялга абанхай. Манай гүүртэ 1964 оноймнгоо hүнэй ба мяханай түсэб дүүргэхын тула бүхы арга боломжоёо тооложо үзөөд ажаллажа байнабди.

Мүнөө манай гүүртын малшад майн урда тээхи социалис мүрысөөндэ оролсожо, hайндэр хүрэтэр хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ зорилготой.

Н. Очиржапов,

Чисаанын совхозой 4-дэхи фермын hаалиин гүүртые даагша.

ЖОЛООГОО АЛДАА, УЯЛГАНЬ ТАҺАЛДАА

Суута Борьёогой талада түбхинэhэн «Коммунизм» колхоз нёдондо hү ехээр hаажа, гүрэндөө ехээр тушаана гэжэ яhала суурхаhан, управлени соогоо түрүү зэргэдэ ходо ябалсаhан юм. Тиигээдшье үнгэрhэн ажахынгаа жэлые амжалга hайнтайгаар дүүргэhэн байха.

Тэрэ амжалтаяа заашье hуладхахагүйбди, 1964 ондо үшөө ехэ hү hаажа, гүрэндөө худалдахабди гэhэн шэнэ уялга абаа hэн.

Үгэ хүүрээ үгөө хадаа тэрээндээ хүрэхэл тэжэ аhан шадалаараа хүдэлхэ, хүсэ шадалаа, арга боломжоёо элсүүлхэ зэргэтэй байгаа. Гэн гэтэр шэнэ жэлэй эхинhээ захалжа, ажалайнгаа жолоо hуладхаhанай, амжалтадаа дашуурhанай гэмээр «Коммунизм» колхоз hү абалгын, худалдалгын талаар гүнзэгы гээгдэлдэ ороод байна.

Энэ ушарыень элеэр харуулхын тула зарим тэды жэшээнүүдые дурдая. Тус колхоз январь hарада 370 центнер hү гүрэндөө худалдаха түсэбтэй байhан аад, тэрэнээ арай гэжэ 232 центнертэ хүргэhэн байна. Энэ гээгдэлээ февральда хүсэлдүүлхэ, ажал хэрэгээ заhахын орондо бүри бага hү тушаагаа. Худалдаhан hүнэйнь хэмжээн оройдоо 179 центнер боложо, аяар 111 центнер hүн «хиидэ үлгэгдөө».

Мартын түсэб баhал холо дүүргэнгүй hалахаяа байна. Колхозой бүхы hаалиин гүүртэнүүд мартын түрүүшын хорин хоногой туршада миил 225 центнер hү hаанхай.

hаагдаhан бүхы hүнэйнгөө ехэнхи хубиие гүрэндөө худалдаха гэжэ хүсэнэгүй. Ехэ hү ажахы доторой элдэб хэрэгтэ гаргашална. Жэшээнь, январь соо 110 центнерэй, февральда 129 центнерэй иимэ юрэ бусын гаргаша хэhэн байна. Арай заахан hү hаажа байгаад, гүрэн түрынгөө урда үгэhэн үгэдөө хүрөөгүй аад, hүеэ ондоо тээшэнь гаргашалхань тон гайхалтай.

hү hаалгаар, гүрэндэ худалдалгаар илангаяа нэгэдэхи отделениин hү hаалиин 1-дэхи гүүртэ (даагшань нүхэр Балданов) ехээр гээгдэжэ ябана. Эндэхи hаамхай үнеэд мууса эдеэлүүлэгдэнэ. «Үбhэн үгы» гэhэн шалтаг дурдаад, hолоомон ба бусад тэжээл хүсэд буйлуулагданагүй. Тэрээнhээ гадна, hаалишадта hү hааха даабари табан, арбан хоног, hара бүхэндэ үгтэнэгүй. Энээнhээ боложо, hаалишад тон харюусалгагүйгөөр ажал хүдэлмэридөө хандана. hаалишад хоорондын мүрысөөн тухай эндэхид бүри юушье мэдэнэгүй, тиимэ юумэ дуулаашьегүйбди гэжэ харюусадаг юм.

Муугаар эмхидхэhэнэй, hанаагар байhанай гэмынь энэл даа.

Д. БАДМАЖАПОВ,

«Зэдын үнэн» газетын редакторай орлогшо.

ЭХЭ ОРОНОЙМНАЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭГҮҮР

...РЯАН hАЙНААР УРГАНА

ТЕРМЕЗ. Узбекистанай урда ... оро hото таряалан нэ... дээр ургажа байнхай. ... ай гол газарта ешмээнэй ... органо-минеральна ... үүлгэ холижо оруулhанай ... уhалhанай hүүлээр, та... мүнөө жэлдэ тон эртэ на... ... захалаа. Тиигээд ерэ... июнь hарын түрүү... арбан хоног соо эндэ та... хадажа эхилхэнь гээшэ. ... тарилгаhаа гектарай ... центнер, кукурузын ороо hо ... ай 60 центнер суглуулжа ... хараалагдана.

Тус республикын урда талын газар нютагуудаар хаа хаанагүй ешмээн болон шэниисэ hайнаар ургажа гараа.

ХОЁР ХАЛААНДА ХҮДЭЛНЭ

СТАВРОПОЛЬ. Энэ хизаарай бүхы районуудта намарай тарилга борнойлжо эхилээ. Изобильненскын үйлэдбэриин управлениин ажахынуудта борнойлолго дүүрэхэ дүтэлөө. Тэндэ агрегадууд хоёр халаанда түргэнөөр хүдэлнэ.

Кубань шадарай болон тус хизаарай түбэй газар нютагуудаар горохой тарилгада жэгдэрэн оробо. Тиихэдээ 135 мянган гектар иимэ тарилга хэхэ юм.

НЭГЭ ПОЛИ ДЭЭРЭ ХОЁР ТАРИЛГА

ФРУНЗЕ. Аламединскэ управлениин колхозууд, совхозууд горохой тарилга хэжэ эхилээ.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо энэ гороохой үрэhэ люцернын үрэhэнтэй холижо, суперфосфат тарааhан намарай тарилга дээрэ дабхар тарина. Мүн бэшэ ажахынуудай таряашад горох обёос хоёрые холижо тарина. Тиигээд май hара соо тэдэнэр hаамхай үнеэдтэ эдюулхэ шэмэ ехэтэ ногоон тэжээлтэй болохоhоо гадна, hүүлээрнь тэндэ кукуруза ургажа гараад, намар хоёрдохи ургаса абтаха ушартай.

МОЛДАВИИН УРДА ТАЛАДА

ВУЛКАНЕШТЫ. (Молдавиин ССР). Молдави доторoo hаяшаг тогтоhон Вулканештын үйлэдбэриин управлениин механизаторнууд намарай тарилгын борнойлолгодо жэгдэрэн оронхой. Шииг нойто барихын түлөө тэмсэлдэ бүхы техникээ табяад байна. Жэшээнь, сүүдхэ соо 30 мянган гектар намарай тарилга борнойлжо, энэ хүдэлмэри хоёр үдэр хахад соо дүүргэхэ бодолтойгоор тракторна агрегадууд бэлдэгдээ.

АЗЕРБАЙДЖАНАЙ ХЭЭРЭ ГАЗАРТА

КАЗАХ. (Азербайджанай ССР). Кавказай шэнэ хадын болон Кура мүрэнэй хоорондохи айхабтар ехэ хээрэ тала ногоорбо. Механизаторнууд тэндэ хабарай тарилга эхилэнхэй. Мүнөө хэдэн зуугаад гектар саахарай свёкло, горох, бобы, люцернэ таригдаа. Мүнөө жэлдэ ороо hо таряа, хүбэн болон бэшэшье ургамалнуудые тарихын тулада, 12 мянга шахуу гектар үрэжэлтэ газар элдүүрилэгдээ.

ЕХЭ УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

ДЖАМБУЛ. Свердловско үйлэдбэриин управлениин «Трудовой пахарь» колхозой свеклошон ехэ ургаса абахын түлөө добтолгодо оробо. Тэдэнэр 1 150 гектар тарилгын гектар бүриhөө 400 центнер ургаса хуряажа абаха гэбэ. Тарилгань бүхыдөө В. Светличнын технологиин ёhоор хэглэхэ юм.

(ТАСС).

Ажахын тоосоон АШАГТАЙ

Оронойнгоо хүдөө ажахые ашаг ехэтэйгээр хүгжөөхэ холын хараата тодорхой хэмжээнүүд КПСС-эй ЦК-гай түүхэтэ февралиин Пленумээр хараалагдаба.

Продукци бүхэниие абахын тула хэдэг гаргашаяа тэхэрюулжэ, олзо ехээр оруулха зорилгоор ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ гээшэ ехэ удха шанартай. Үргэн дэлгэр Эхэ оронойнгоо, республикын түрүү ажахынуудай жэшээгээр манай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз 1961 ондо ажахын тоосооной зарим талые туршалга болгон хэрэглэжэ эхилээ һэн. Энэ түрүү аргын ашагтай һайн байһандань этигэжэ, 1962 онһоо хойшо ажахынгаа бүхы һалбаринуудта ажахын тоосоо зоримгойгоор нэбтэрүүлээбди. Ажалта үдэртэ хубаахаяа болёод, сэхэ мүнгэн түлөөһэндэ ороһон, хэды шэнээн продукциин абтаһаниие хараадуулан ажалай түлөөһэ үгэдэг болоһон байнабди. һара бүхэндэ колхозникуудта салингыень алгасгүй үгэжэ байхын тула тусхай жаса бии болгогдоо. 1960 ондо энэ жасадамнай 81196 түхэриг оруулагдаһан байна.

Ажахыгаа тусхай шэглэлтэй болгохо зорилго табяад, урдань байһан комплексно бригада, фермэнүүдэй орондо ажахын тоосоондо оруулагдаһан һү һаалиин гурбан фермэ, хониной гурбан фермэ, тракторно-тарян ажалай хоёр бригада, гахайн нэгэ фермэ, барилгын тусхай бригада эмхидхэгдээ юм. Автопарк, МТМ мүн лэ ажахын тоосоондо оруулагдаһан байна. Гэхэтэй хамта, колхозой эдлүүриин газар эдэ бригада, фермэнүүдтэ даалгагдажа, тусхайта ёһоор харюусаха эзэтэй болгогдоо. Ингэжэ газараа зүбөөр, ашагтай һайнаар хэрэглэхэ арга олдоо.

Ажахын тоосоондо оруулагдаһан фермэ, бригада, отара, гүүртэ бүхэндэ колхозой үйлэдбэри-финансын түсэбэй ёһоор даалгабари үгтэнэ. Жэшээлбэл, ямар һаалишанай үнеэн бүриһөө һарадаа, жэлэй туршада хэды шэнээн һү һааха, хонишоной — хэды хурьга абаха, хурьгадай эхэһээ һалгаагдаха болзор хүрэтэр тус бүридөө хэды шэгнүүртэй болгогдохонь, хэды килограмм нооһо хайшалхань заагдадаг. Гэхэ зуура, ямар нэгэ продукци абахын тула хэгдэхэ гаргаша тодорхойлогдожо, түсэбөөр хараалагдаһан, бодото үнэ сэнгынь хэды байхаб гээд уридшалан гаргагдадаг. Автопарк, МТМ-дэ запасной частьнуудые, түлишэ, тоһон болон бусадые хэрэглэхэ тусхай лимит үгтэдэг байна. Жэлэй туршада колхозникуудай салин хүлһэндэ бүхыдөө хэды мүнгэнэй гаргашалагдаха байһаниинь баһал уридшалан харуулагдадаг юм.

Ажал хүдэлмэреэ ингэжэ түсэблэн хараалхада, һайнааршье, муугааршье хүдэлһэн хүндэ нэгэ адляар ажалай түлөөһэ үгэхэ ябадал усадхагдаха бшуу. Фермын хүдэлмэрилэгшэ бүхэн хэды шэнээн продукци абахаяа, хэды гаргашын хэгдэхые түсэбөөр хараалагдаһан даабаряа дүүргэбэл, жэлдээ хэды шэнээн салин хүлһэ абахаяа мэдэхэ байна.

Колхозникуудые түлбэриин талаар урмашуулха зорилгоор гол түлбэриһөө гадуур урмашуулгын хэмжээнүүд бэелүүлэгдэдэг. Тиигэжэ мал ажалай продуктнуудые, ороохо таряа абаха тэмсэлдэ ехэ амжалта туйлаһан колхозникуудта нэмэлтэ түлбэри үгтэдэг. Жэшээлхэдэ, тракторно-тарян ажалай бригадануудай түсэбһөө гадуур ехэ ургаса абаа һаа, тэрэнэй 20 процентнь ажаллаһанай зэргээр гэшүүдтэ хубаагдадаг. Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүдээр, түсэбһөө гадуур ехэ ургаса хуряаһанай түлөө хоёр бригада 11.500 түхэриг нэмэлтэ түлөөһэ абаа һэн. Запасной частьнуудые, резинэ, тоһо, түлишэ болон бусадые гамтай һайнаар хэрэглэһэнэй түлөө механизаторнуудшье ходо урмашуулагдадаг. Хүдөө ажахын гол шухала хүдэлмэриин, тарилгын, үбһэ хуряалгын, тарян хуряалгын, түл абалгын үедэ жэшээтэ ажалаараа шалгарагшад баһал урмашуулагдадаг юм.

Гадна ажалдаа хайша хэрэгээр, ээн бусаар хандадаг хүнүүд тушаа мүн лэ тусхай хэмжээнүүд абтадаг байна. Жэшээлбэл, эхэһээ һалгаагдаха болоторнь хурьган бүхэнэйнгөө шэгнүүрые 16 килограммда хүргэжэ шадаагүй хурьгашан абаха түлбэриингөө хахадыень абадаг байна.

Ингэжэ колхозой гэшүүн бүхэнэй хамтын зөөридэ тон гамтайгаар хандадаг, продукциин үнэ сэн хямдаруулхын тула сэг үргэлжэ бодомжолдог, шэнэ арга дүршэл хэрэглэжэ, продукци улам ехээр абахын тула оролдодог болоһоной ашаар ажалдамнай горитой амжалта туйлагдаа. Жэнэ болгон хэды тоо, баримтануудые дурдабал иимэ: 1960 ондо 1 центнер ороохо тарян абахын тула хүдэлмэриин 0,71 үдэр колхоздо гаргашалагдаһан һаа, 1963 ондо 0,24-дэ хүргэгдэһэн, центнер нооһондо 53,4 үдэр гаргашалагдаһан байбал, 42,02 болоһон байна. Хоёр жэлэй саада тээ бодо малай нэмээгдэһэн шэгнүүрэй центнер бүхэндэ хүдэлмэриин 8,41 үдэр гаргагдаһан һаа, 1963 ондо 6,18 болгогдоһон, гахайн центнер мяханда 17,7 үдэр гаргагдаһан байбал, үнгэрэгшэ жэлдэ 9,12 үдэр болоо һэн.

Ажахын тоосоо нэбтэрүүлжэ, продукциин үнэ сэн горитойгоор хямдаруулагдаа. Хэрбээ 1960 ондо центнер ороохон 4 түхэриг 73 мүнгэтэ болоһон һаа, нёдондо 2 түхэриг 95 мүнгэтэ, хониной центнер мяхан 33 түхэригтэ байбал, 26 түхэриг 95 мүнгэтэ болгогдоо бшуу. Тиигээдшье хүдөө ажахын продукци урда жэлнүүдэйхиһээ һураггүй ехээр абтадаг болоһон байна. 1960 онойхитой сасуулбал, үнгэрэгшэ жэлдэ бүхыдөө 2290 центнерээр ехэ һүн, 34,5 мянган центнерээр ехэ ороохо тарян, 50 мянгаар олон үндэгэн абтаһан.

Гэхэ зуура, ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ замдамнай дутагдал, бэрхэшээлнүүд тохёолдоно. Продукциин үнэ хямдаруулха арга боломжонуудаа үшөөл хүсэдөөр хэрэглэжэ шаданагүйбди. Зарим продукциин өөрынь үнэ ехэ байһаар.

Долоон жэлэй түсэбэй бэелүүлэгдэжэ байгаа зургаадахи жэлдэ ажахынгаа тоосоое улам нарижуулжа, газар таряалангаа тон зүбөөр элдүүрилжэ, уһалжа, утэгжүүлжэ, сабшалангаа улам ехэ ургасатай болгожо, түрэл партиингаа февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ ёһотой хубитаяа оруулхабди гэжэ колхозникуудтнай мэдүүлнэ.

С. Санжиев,
Баргажанай үйлэдбэриин управлениин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой экономист.

ТҮРЭҺӨӨР һара хүрөөдүй тугалнууд хашалтанууд соогуур хэды хэдыгээрээ хаалгаатай. Харахада задарюун томо бэетэйнүүд. Зарим тээгүүр ябахада гурба-дүрбэ һараяа хүсэһэниинь эгээл иимэ бэетэй байгша һэн. Нарай тугалнуудые түлжүүлхэдээ ямар арга хэрэглэнэ ааб, яаһан өөдэргэн гээшэб! Бидэнэй ингэжэ һонирхожо байха үедэ эзэниинь — Валентина Ивановна Колесова орожо ерэбэ.

— Валентина Ивановна, ажалыетнай һайшаажал байнабди. Хүдэлмэриингөө арга дүршэл тухай хөөрэхэ болоолта даа, — гэнэбди.

Тэрэ эхэнэрнай ханада үлгөөтэй байһан сагаахан халаадаа үмдэжэрхёод, захын нэгэ хашалта соо орожо, тугалнуудаа харуулна.

— Зэ-э, яахаб, хөөрэхэл болоол даа. Эдэ тугалнуудни үдэртөө 800 граммһаа үлүүгээр нэмэжэ байна. Харууһалга, эдеэлүүлгэһээ болоно гээшэ ааб даа. Ондоо юун байхаб!

Ингэжэ хэлэһэнэйнгээ һүүлдэ искусственна аргаар бэлдэһэн һү нарай малда уулгахада өөдэлхэ үдэхэдэнь ехэл туһатай юм гэбэ. Валентина Ивановна урдань арбаад жэлдэ мал ажалда хүдэлһэн намтартай. һүүлдэ Сэлэнгын Юроогэй үүлтэртэ фермын үнеэдһээ абтаһан тугалнуудые хэдэн жэлдэ харууһалаад, Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахыда ерэһээр хоёр жэл болобо. Нёдондо зуу гаран түл тэрэнэй гараар түлжүүлэгдэһэн байгаа. Мүнөө 112 тугал харууһалжа байдаг. Үнгэрһэн жэлэй декабрь һараһаа тугалнуудтаа гараар бэлдэһэн һү уулгажа захалаа.

— Энээнһээ урагша иимэ арга хэрэглэгдэдэггшьегүй байһан юм. Мүнөө тэрэнэй һайниинь гайхажа байгшаб. Хэды олон жэлдэ тугалнуудые хараабиб, теэд искусственна һүн дээрэ байдаг түлнүүд түлжэхэ мяхажахадаа бүришье һаа түргэн байна, — гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Эндэ нарай мал түрэһэн удаагаа тугалшадта даалгагдажа үгтэдэг. Нүхэр Колесова тугалай гараһаар 5 часай үнгэрһэн хойно эхынь ууриг хахад литр тухай уулгана. Уурагайнь барагдаһанай удаа сэбэр һүн дээрэ оруулжа, үдэртэ гурба дахин гэхэ гү, али тугал бүридэ 6 литр хүрэтэр үгэдэг болоно. Тиигээд 15 хоногоо хүсэхэдэнь искусственна аргаар бэлдэһэн һү үгэлсэжэ эхилдэг. Тиигэжэ нарай тугалнууд 60 хоногтоо болотороо хоёр янзын һүн дээрэ байлгагдаад, саашадаа гансал бэлдэһэн һүөөр тэжээгдэхэ гуримтай.

Түрүү арга түрэсэ ехэтэй

Искусственна аргаар бэлдэһэн һүн дээрэ байлгагдаһан тугалнууд һайнаар түлжэнэ. Тэрэнэй ашаар мүнгэ зөөри ехээр алмагдана. Энэ аргые ажахы бүхэндэ хэрэглэгты.

Энэ һүнэй яажа бэлдэгдэдэг тушаа туршалгын станциин ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ Юндэн Цоктоев тайлбарилан хөөрэнэ. Ивалга тосхоной хажууда байдаг һаалиин фермэдэ малай тэжээл бэлдэдэг тусхай цех түхеэрэгдэнхэй. Тэндэнь сүүдхэ соо хоёр тонно хүрэтэр искусственна һүн бэлдэн гаргагдана. Энэнь юунһээ бүридэнэб гэбэл: нэгэ тонно һүн бүридэ 580 литр гэхэ гү, али 58 процентнь уһан нэмэгдэдэг. Гадна 200 литр машиндаһан һүн, 60 килограмм горохой гурил, 40 килограмм шэниисын гурил, 2,4 килограмм загаһанай тоһон, мүн биовитин, кобальт, дабһа, мел гэхэ мэтэ ороно. Түрүүшээр дабһа, мел болон гурилай зүйлнүүд һү, уһантаяа холигдожо, душөөд минута бусалгагдана. Хожомынь тэрэнэйнгээ хүрэһэн хойно бэшэ зүйлнүүдынь оруулагдадаг.

Энэ арга юугээрээ ашатайб? Искусственна һүн гансашье нарай мал түлжүүлгэдэ хэрэглэгдэнэ бэшэ, харин тоһолиг һүн нилээд алмагдажа, гүрэндэ ехээр тушаагдадаг болоно бшуу. Тусхайлан хэлэхэдэ, урдань тугалнуудта тус бүриинь 290 килограмм тоһолиг һүн гаргашалагдадаг һэн. Мүнөө тэрэнь 90 литрээр хороогдоо, орондонь 200 килограмм искусственна һүн үгтэдэг болонхой. Зүгөөр нэгэ тугалда 200 литр тоһолиг һүнһөө гадна, үшөө 200 килограмм бэлдэһэн һүн гэхэ гү, али хамталан тоолоходо хэмжээгээр бүри ехэ — 400 килограмм шахуу һүн гаргашалагдана ха юм. Теэд искусственна һүнэй шанар нүгөөдэһөө булюу, нарай малай махабадта туһатай элдэб зүйлнүүд ороно гээшэл. Энээниинь хараада абалсахада, түлнүүдэй өөдэргэн дорюун байдаг, түргөөр мяхажадаг байһаниинь хэндэшье ойлгосотой.

Хоёрдохёор, искусственна аргаар һү бэлдэхэдэ мүнгэ зөөриин гаргаша бага. Тэрэнэй килограмм бүридэ 2 мүнгэн гаргашалагдана. Харин тоһолиг һүн тус ажахыда килограммай 16 мүнгэтэ. Энэ хоёрой илгаае харахада иимэ: урдань нэгэ тугалда 90 килограммаар ехэ тоһолиг һүн уулгагдадаг байба ха юм. Энээндэнь 14 түхэригһөө үлүү мүнгэн гаргашалагдаа гэлэй. Теэд тэрэнэй орондо 200 килограмм искусственна һү үгэхэдэнь, оройдоол 4 түхэриг гаршалагдана. Ушар тиимэһээ энэ арга нэбтэрүүлһэнэй ашаар ... тугал бүридэ 10 гаран түхэриг гаргаша хороогдоо бшуу. Бүхы ажахын 1300 гаран тугал түлжүүлгэдэ жэл соо 13 мянган түхэриг алмалта хэгдэхэ байна.

Иимэл хадань, ажахыдаа ашаг зо ехэтэй байһандань нүхэр Колесова энэ түрүү онол аргые һайн ... ха юм. Энээнэй хажуугаар Валентина Ивановна үшөөшье һайн ... нүүдые ажалдаа хэрэглэжэ ... Тэрэнэй харадаг тугалнууд ... сагта түлигдэдэггүй байрада түл... лэгдэдэг болонхой. Тиихэдэ ... тануудсоогуурынь һолоомсор... заан дэбдихэр хэгдэдэг. Тэрэнь... хар пол дээрэ байдаг тула ... хоёр дахин һэлгэгдэдэг. Энэ... ашаар ажалынь горитойгоор ... рөө бшуу.

Имагтал эдеэлгэ, харууһал... һайнаар эмхидхэдэг дээрэһээ... гэшье түл гарзада ороногүй ... даа. Ингэжэ ажаллажа байхадаа ... лентина Ивановна өөрынгөө ... тодорхой зорилго табинхай.

— Энэ жэлдэ абажа байһан ... галнуудаа өөрынгөө гараар ... болоторнь харууһалха хүсэл... Эдэнээ зунай ногоон дээрэ гар... шэгнүүрыень бүришье ехээр — ... бүриин килограммаар нэмээхэ ... — гэжэ тэрэ мэдүүлнэ.

Шэнэ түрүү аргануудые ш... раар нэбтэрүүлжэ, амжалта т... жа байһан юрын ажалша эх... хүдэлмэринь бүгэдэндэ жэшээ ... хоор.

Т. Гарм...
манай тусхай ко...

ХЭМЭЛ ҺҮНЭЙ АМТАН ТАНИГДАА

Хэжэнгын совхоз гүрэндэ һү худалдаха I кварталайнгаа түсэб болзорһоонь урид дүүргэжэ, нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 1,5 дахин ехэ һү тушаагаа.

Тус ажахынхид байгша ондо тусхай хэмэл аргаар һүн тэжээл буйлуулжа, тугалнуудта ехээр эдюулээд, үдхэн һү һайса алмана. Эндэхид түрүүн хүршэ Чисаанын совхозой Дундада нютагай һаалиин фермэдэ ошожо, хэмэл аргаар һүн тэжээлэй хайшан гээд буйлуулагдадагые хаража ерээ һэн. Тиигээд совхозойнгоо һаалиин бүхы 9 гүүртэнүүдтэ тиимэ тусгаар хэмэл (искусственна) аргаар һүн тэжээл буйлуулжа, нарай тугалнуудта эдюулдэг болоһон байна. Энээнэй ашаар нарай малда үдхэн һайн һү ехээр гаргашалагдахаяа болижо, тэрэниие гүрэндэ элбэгээр худалдана бшуу. Мүнөө совхоздо үдэр бүри 20 центнер хүрэтэр тиимэ һүн тэжээл буйлуулагдадаг болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: энэ совхозой һаалиин гүүртэнүүдые даагшанар Б-Ц. Жамьянов, Ц-Д. Санжижапов, Ц-Ж. Тогмитов болон бусад Чисаанын совхозой Дундадын фермэдэ ошоод, һүн тэжээл буйлуулха хүдэлмэритэй танилсажа байна.

А. Раднаев,
Ц-Ж. Тогмитовай фото.

Хоринь үйлэдбэриин управлени.

Ажалай паспорт тухай һанамжа

Һайшаанаб, дэмжэнэшьеб

Би арба гаран жэл Яруунын аймагта паспортна столые даагшаар хүдэлөө һэнби. Тиихэдэ паспорт абаха, һэлгэхэ ехэхэн ажал үдэр бүри гаража байдаг һааб даа. Гэбэшье паспортын эзэн хэн гээшэб — хаана, ямараар хүдэлөөб, ажалай эдэбхитэй гү, али бэшэ гү — гэхэ мэтээр оройдоошье мэдэхын аргагүй байгша һэн.

Мүнөө хэлсэдэгэй ёһоор, хүн бүхэн ажалай паспорттай болоо һаань, одоол ажал хэрэгүүд гэрэл толи соо мэтэ тодоор харагдаха бэлэй. Хубалза этэгээдүүдыешье элирүүлжэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхада һоңор болохо һэн.

Харин ажалша мэргэн, абьяастай шударгы хүнүүдтэ паспорт барюулхада ямар аятай зохид байха гээшэб!

Тиихэдээ хамагые нэгэн доро хаража, «нюдөө аняад лэ» паспортистнуудай хүдэлэлгэн болихо бшуу.

Юрэдөө ажалай паспорт бии болголгые ехэтэ дэмжэхэ байнаб.

В. Андриевский,
Яруунын аймгүйсэдкомой милициин таһагай хүдэлмэрилэгшэ.

ЭЭЛЖЭЭТЭ ХЭШЭЭЛ

Түрүү дүй дүршэл шудалха арадай университедэй ээлжээтэ хэшээл I яхан «Электромашина» заводто үнгэргэгдэбэ. «Теплоавтоматика», «Буряткабель», Кировэй нэрэмжэтэ, судна заһабарилгын, «Электромашина» заводуудай 70 гаран түрүүшүүл, университедтэ һурагшад энэ хэшээлдэ хабаадалсаа.

Тэдэнэр металлые түргэн аргаар отолхо лекци шагнаад, һүүлээрнь энэ дүй дүршэлтэй танилсаа. Зүүн-Сибириин технологическа институдай багша А. В. Горбач манай Эхэ ороной, мүн гадаадын оронуудай предприятинуудта металл түргэн аргаар отолдог болоһон түрүү дүршэл тухай тодорхойгоор, һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгэһэн байна. Мүн энэ асуудалда зорюулан металл түргэнөөр үрэмдэхэ аргатай танилсуулһан научно-техническэ кинофильм харуулагдаа.

Заводуудай эрхим токарь, үрэмдэгшэд металл болбосоруулха талаар өөһэдынгөө түрүү дүй дүршэлтэй эндэ сугларһан нүхэдөө танилсуулба. «Электромашина» заводой токарь, түрүү арга шудалһан Ю. А. Скуратов токарна ДИП-300 станок дээрэ автокранай нэгэ деталь яажа түргэн аргаар бүтээдэг байһанаа харуулаа.

Тус станогто тааруулагдажа ... даһан тусхай түхеэрэлгэ хэрэг... заводой түрүү токарьнууд ажа... гаа бүтээсэ 2,5 дахин дээшалуу... байна. Мүн тус заводой урэ... В. И. Филиппов машиный по... ник түргэн аргаар үрэмдэжэ ... һанаа эндэ харуулба. Токарь ... Юхтин токарна 1-К62 станок ... автокранай нэгэ деталь түр... харуулдаһан байна. Шэнэ арга... таль харуулдахада ажалай бү... мүн лэ хоёр дахин дээшалхэ ...

Хэшээлдэ хабаадагшад түрү... дүршэлтэй танилсахаһаа ... үйлэдбэриин бусад асуудалаар ... дынгөө һанал бодол тухай хө... дэбэд. Республикымнай зарим ... приятинууд дээгүүр түрүү дүй... шэл нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ үшөө ... то анхарал хандуулагданагүй... талл отолдог шэнэ, тусхай ин... ментнүүд саг соогоо абтажа, ... лэгдэнэгүй гэжэ тэмдэглээ.

Металл түргэнөөр болбосору... шэнэ аргые үйлэдбэридэ нэбт... хэ ябадал ажалай бүтээсэ ... лүүлхэ асуудалые шиидхэхэд... удха шанартай байһыень уни... тедтэ һурагшад ойлгожо абаба. ... дынгөө предприятинуудта энэ ... түрүү арга хэрэглэхэ гэжэ т... шиидээ.

И. Пасс...

Ленинэй ... денто ЛВРЗ-гэй вагонно-колесно цехэй үнинэй хүдэлмэришэ Василий Степанец гурбан мэргэжэлтэй: токарь, карусельщик, шлифовщик. Нүхэр Степанец гурбан ондоо станок дээрэ хүдэлжэ, халаанайнгаа нормо үлүүлэн дүүргэдэг. **Зураг дээрэ:** коммунис ажалай ударник В. Степанец.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Ажал, ажал! Манай орон доторойхамаг гайхамшаг юумэнүүд ажалай хүсөөр бүтээгдэнэ. Замбуулин руу зура сохёод бусажа ерэдэг ракетануудайшье эрдэмтэдэй ажаллаһанай аша үрэ ха юм. Тиихэдээ ажал гээшэ эгээн ехэ шэдитэ хүсэн гэжэ хэлэхэ байнаб.

Ажалай бүтээсэ, журамшье дээшэлхэ һэн

Тиигэбэшье, олзо гэхэдэ — үндэлзэдэг аад, ажал гэхэдэ — атиралдадаг залхуу лодырьнууд эндэ тэндэ үзэгдэдэг байһаар.

Манай совхоздошье хүдэлхэдөө хүдэлөө нэрэтэй, үгыдөө үгы — һанаа амархан ябадаг, архи дарһа намнадаг хүнүүд һулагүй бии. Тэдэнэр хармаан соогоо юрын паспорт бэшэ, харин ажалай паспорттай һаа, данишье тиигэжэ ябахагүй һэн ха. Юуб гэхэдэ, ямараар хүдэлһэн, ямараар ябаһаниинь бүлтэ шэнэ паспорт дотор аржытар бэшэгдэһэн байха бшуу. Эндэмнай одоол үнөөхи «нэрээ хухаранхаар, яһаа хухарһан дээрэ» гэлсэлгэн болохо.

Залхуу залихай ябадалай сгто үгы болоо һаа, ажалай бүтээсэшье дээшэлхэ, жаяг журамшье эрид һайжарха, хаа яагуурнай гуримтай зохид болохо һэн.

һанамжаяа хэлэхэдэ, иимэрхүү байна даа.

Би ажалай паспорт бии болгохо гээшые тон зүйтэй зүб гэжэ һананаб.

Г. Жигжитов,
Чисаанын совхозой слесарь.

СОВЕТ УКРАИНЫН ЕХЭ ХИМИ

Иван КАЗАНЕЦ,
Украинын ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ

Коммунизм байгуулгын мүнөөнэй шатада Советскэ Союзай Коммунис парти химическэ промышленность хүгжөөлгые түрүүшын ээлжээндэ табиһан байна. Совет Украинын ажалшад энэ түүхэтэ зорилго бэелүүлгэдэ байгаалиингаа баялигые хүсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ, түрэл оронойнгоо хими хүгжөөлгэдэ өөһэдынгөө хубитые шадаал һаа ехээр оруулхые оролдоно.

Химическэ промышленностиие хүгжөөлгэдэ Украина тон шухала, олон ондоошье түүхэй эдэй баазатай гээшэ. Ямарнууд бэ гэхэдэ, газ, нефть, байгаалиин серэ, дабһан, фосфорит, калийна дабһан, бусад ашагта малтамалнууд бии. Гадна шулуу нүүрһэ коксолгоһоо, мүн металлургическа промышленностиин үйлэдбэриһөө юрэ гарадаг химидэ хэрэгтэй зүйлнүүд баһал элбэг болоно. Химическэ промышленность үшөө революциин урда тээ Украинада бага зэргээр хүгжэжэ эхилһэн юм. Совет засагай үедэ химическэ промышленность хүнлэ индустриимнай шухала һалбаринуудай нэгэн болоһон байна. Тиигэжэ элдэб кислота, минеральна утэгжүүлгэ, элдэб шэрэ, содо, эм дом гэхэ мэтэнүүд үйлэдбэрилэгдэдэг болоо.

Гэбэшье КПСС-эй ЦК-гай 1958 оной майн Пленумһээ хойшо химическэ промышленность ёһотой үргэн далайсатайгаар хүгжөөгдэжэ эхилэнхэй. Тус Пленумһээ хойшо үнгэрһэн табан жэл соо химическэ промышленность хүгжөөлгэдэ 800 миллион түхэриг гаргашалагдаа. Энээниие Совет засагай бүхы жэлнүүдэйхитэй жэшэхэдэ, һураггүй ехэ болоно. Тиин ашаглагдажа байһан предприятинуудай технологи шэнэдхэн хубилгагдаһан байна. Жэшээнь, Лисичанска, Рубежанска химкомбинадууд, Днепродзержинскиин, Горловско азотнотукова заводууд, искусственна утаһа гаргадаг Киевэй комбинат, Винницкын, Одессын, Сумска суперфосфатна заводууд үндэһөөрөө хубилгагдажа, химическэ индустриин гол түбүүд болонхой.

Һүүлшын табан жэлэй туршада 40 шэнэ предприяти хараалагдаһан болзорһоо урид ашаглалгада үгтэһэн байна. Машинын шинэ гаргадаг Днепропетровскын завод, химическэ утаһанай хэдэн завод, горнохимическэ комбинат эдэ шэнэ предприятинуудай тоодо оролсоно. Мүн энэ үе соо пластика, стеклопластика, ацетилен, капролакрам, ургамалнуудые хорхой шумуулһаа хамгаалха зүйл ба бусад шэнэ продукци үйлэдбэрилэгдэдэг болоо. Долоон жэлэй эхинһээ химическэ промышленностиин үйлэдбэрилдэг валовой продукциин хэмжээн хоёр дахинһаа үлүүгээр дээшэлһэн байна.

Ингэжэ Совет Украина мүнөө үеын ехээр хүгжөөгдэһэн химическэ индустритай болоо. Союз дотор үйлэдбэрилэгдэдэг минеральна утэгжүүлгэ ба серно кислотагай дүрбэнэй нэгэ хуби, кальцинированнэ содын гурбанай нэгэ хуби, серэ болон шэрдэдэг зүйлнүүдэй горитойхон хуби манай республикада үйлэдбэрилэгдэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй һүүлээр арадай ажахыда хими үргэнөөр хэрэглэхэ тухай асуудалые шиидхэлгэдэ эрид хубилалта хэгдэжэ эхилээ. Ойрын жэлнүүдэй туршада Украинын химическэ индустриин ниитэ хэмжээе хэдэн дахин дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэритэй зохилдуулан, үнгэрһэн жэлэй һүүл багта Украинын компартиин ЦК-гай Пленум химическэ промышленность хүгжөөхэ, 1964 — 1970 онуудта республикынгаа арадай ажахые химизацилха талаар тодорхой зорилгонуудые хараалһан байна. Энэ түсэбые Украинын ехэ хими байгуулха программа гэжэ нэрлэхэдэ болоно. 1963 онойхиһоо мүнөө — 1964 ондо 1,5 дахин, 1965 ондо — 2,5 дахинһаа ехэ мүнгэ зөөри һомологдохо.

Һомологдоһон мүнгэ зөөриин ехэнхи хубинь ашаглагдажа байһан предприятинуудай үйлэдбэриие үргэдхэлгэ, шэнэ үйлэдбэри байгуулгада гаргашалагдаха юм. Тодорхойлон хэлэбэл, Украинын химиин гигант — Лисичанска комбинадай үйлэдбэриие ехээр үргэдхэхэ зорилго табигдаа. 1964 ондо карбамид гаргаха хоёрдохи цех, аммиак үйлэдбэрилдэг цехэй үйлэдбэри үргэдхэгдэхэ юм. Иимэ ехэ хүдэлмэри Рубежанска химкомбинадта, Сумскын, Одессын суперфосфатна заводуудта, бусад предприятинуудта хэгдэхэ байна. Энэ жэлдэ, мүн 1965 ондо хэдэн заводуудай дэргэдэ хүдөө ажахыда шухала хэрэгтэй минеральна утэгжүүлгэ — суперфосфат, аммиачна селитрэ үйлэдбэрилхэ тусхай цехүүд ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдана.

Эдэ бүгэдэһөө гадна, 1964 — 1965 онуудта республика доторнай хэдэ хэдэн шэнэ предприятинуудай — Старобешевскэ, Щебелинскэ химическэ комбинадуудай, бусад предприятинуудай барилга эхилхэнь.

Химическэ промышленностьмнай яһала түргөөр хүгжөөгдэжэ эхилээ. Түрүүшын хоёр жэл соо Украинын бүхы промышленностиин валовой продукциин 15 процентээр дээшэлээд байхада, химическэ промышленностиин продукци үйлэдбэрилгэ 34 процентээр ургаха байна. Минеральна утэгжүүлгэ үйлэдбэрилгэ 32 процент, ургамалнуудые хамгаалха химическэ хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ, химическэ утаһан — 54, синтетическэ дабирхай, пластмасса — 62, автомашинын шинэ — 22 процентээр дээшэлхэ байна.

Украинын ажалшад мүнөө хүдөө ажахыда хими үргэнөөр хэрэглэхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ оронхой. Колхоз болон совхозуудынай мүнөө жэлдэ 4,7 миллион тонно минеральна утэгжүүлгэ (1963 онойхиһоо 1,8 дахин ехэ) абахань. Энээнэй ашаар намар тариһан ороохото ургамалнуудые хабартаа ехэ талмай дээрэ утэгжүүлхэ аргатай болохобди. 2 миллион гектарта саахарай свёкло тарижа, гектар бүхэндэнь 10 центнер минеральна утэгжүүлгэ оруулжа, нёдондонойхиһоо 4,5 центнерээр ехэдхэхэ байнабди. Тэрэшэлэн бусад ургамалнуудта, илангаяа уһанай газарта «газарай витамин» баһал ехээр үгэхэ арга олдохо. Украинын таряашад энэ жэлдэ 2,5 миллиард пүүд ороохо тарян, 37 миллион тонно саахарай свёкло гүрэндөө худалдаха зорилготойгоор хүдэлмэрилжэ байна.

Химическэ промышленность түргөөр хүгжөөһэнэй, илангаяа искусственна болон синтетическэ утаһануудые гаргадаг болоһоной ашаар үргэн хэрэглэлэй элдэб эд бараа элбэгээр гаргаха арга олдохо юм. Хүнгэн промышленностиин предприятинууд мүнөө искусственна утаһаар оймһо, трикотаж, малгай болон бусад хубсаһа оёхо технологи үргэнөөр нэбтэрүүлэнхэй. Тиимэ эд бараа хүн зон ехээр хэрэглэнэ. 1964 — 1965 онуудта искусственна утаһаар нэхэгдэһэн бүд болон трикотажна хубсаһан 26 процентээр дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

Арадай ажахыда хими үргэнөөр хэрэглэхэ программын амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ байһаниинь машина бүтээгшэдэй ажал хэрэгһээ ехээр дулдыдана. Совет Украина — химическэ промышленностиин түхеэрэлгэнүүдые олоор гаргадаг республика болоно. Оронойнмнай химическэ промышленностьда хэрэгтэй бүхы машина болон аппаратурануудай гурбанай нэгэ хуби манай республикада үйлэдбэрилэгдэнэ. Сумска заводой, Киевэй «Большевик» заводой гаргадаг продукци гансахан манай орон дотор бэшэ, харин бусад олон гүрэнүүдтэ мэдээжэ юм.

Саашадаа жэл ерэхэ бүри манай республика химическэ хеэрэлгэнүүдые бүри олоор ... ээн гаргадаг болохо байна.

Һүүлэй үедэ республикын ... научна хүдэлмэрилэгшэдэй ... химическэ бааза урдынхиһаа ... лээд ехээр бэхижүүлэгдэн... 1958 онойхитой жэшэбэл, ... ондо химиин асуудалаар ... лажа байдаг научна эмхи ... гаануудай тоо гурба дахин ... шороо. Һүүлэй дүрбэн жэлэй ... шада Украинын эрдэмтэд хи... гол шухала асуудалнуудаар ... тема зохёон дурадхаа. Тэд... 150-ниинь үйлэдбэридэ нэ... руулэгдэнхэй.

Украинын ССР-эй Наука... дай академиин эмхи зургаа... аша үрэ ехэтэй минеральна ут... жүүлгэ, шэнэ гербицидүүдые ... гамал болон малые элдэб ... шэнһөө хамгаалха олон ... химическэ зүйлнүүдые бии ... гоно.

Научна болон һуралсалай ... хон эмхи зургаануудай ... лээр республикымнай үйл... риин управленинүүдтэ, ко... болон совхозуудта агрохими... лабораторинууд байгуулагд... хүдөө ажахыда хими үр... хэрэглэхэ асуудалые б... дээрэнь шиидхэхэ хэрэгтэ ... туһа хүргэнэ. Һүүлэй үед... химическэ индустриин мэрг... дые бэлэдхэхэ асуудалд... анхарал хандуулагдажа, ... һургуулинууд болон техн... мүүдтэ химиин инженер ... техникүүд болохо 17 мянга... һуралсажа эхилээ.

(АП...)

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной мартын 28.

Малшадта оёдолшод ерэнэ

...дал талаар хүн зониие ...нэй тон шухала байнаниинь ...ниржэ. КПСС-эй ЦК-гай ...ний Пленумэй шиидхэбэриие ...рэнь бэелүүлхын түлөө ...тай ажалшадай шууд там-...байдал, бидэнэй уялга бүри .... Худөө нютагай малшад, ...ндэй эрилтэ хангахын тула ...тай байhан тухайдаа хэдэн ...хүсэн комбинат хүн зоной захи-...бэлээр соонь дүүргэхэб ...хүсэгдэнэ.

хойноhоо оролдоно. Хүнүүдэй захилаар хубсаhа, гутал оёнобди, заhабари хэнэбди. Байгша оной январь нарада 361 түхэригэй сэнтэй хубсаhа, 118 түхэригэй сэнтэй гутал заhаха захил сроод, түсэбэй 111 процент дүүргэгдэhэн юм. Февралиин түсэб мүн лэ 110 процент дүүргэгдэбэ.

Хүн зоной эрилтэ ехэ. Ганса Петропавловка, Тори тосхонуудтаа hуужа байнгүй, тусхай түхеэрэлгэтэй нэгэ машина бүхы аймагай отара, фермэнүүд дээгүүр ябуулагдана. Холын фермын, отарын малшад «Бытовое обслуживание» гэжэ гаршаг үлгэнэй, бүхаэгтэй машинын хэээ эрэхые hайн мэдээг бо-лонхой. Юундэб гэхэдэ, квартал бү-

хэндэ хаагуур, хэзээ ябаха график эртэнhээ табигданхай байдаг юм.

—Боро брезент бүхээгтэй машинымнай ерэхэ болоо. Оёдолшон Александра Сизова, жолоошон Леонид Рыбаков мэнэ гүйлгэлдөөд ерэхэ. Хабар, зунайшье сагта үмдэхэ хубсаhа оюулхабди,—гэжэ малшад, хонишодой хүхюунэр хэлэхые дуулахат.

Оёдолшон Александра Сизова олондо хүндэтэй. hайнаар шанаргатайгаар хубсаhа оёно гэжэ магтадаг. Захигдаhан хубсаhан 10-аад хоногой турша соо бэлэн болоно. «Октябрьский», Торийн совхозуудай 16 hуурин тосхоноор ябажа, нүүдэл мастерскоймнай ажалшадай захил

дүүргэнэ. hуулэй үедэ хубсаhа заhаха, оёхо ...бяд эмхидхэжэ ажалаа хилаарhанагүйбди. Амhарта, меб...ь, шифер, даравнсаг, аhаамал худхаха оёорсог гэхэ матые отара, гүүргэнүүдтэ абаашадаг.

Тори тосхондохи оёдолой цех ажал хүдэлмэреэрээ магтаалтай юм. Энэ цехынхидэй Александра Сизова хүтэлбэрилнэ. Хубсаhа оёхо, заhаха түхеэрэлгэ hара бүхэндэ дүүргэдэг энэ цехэйхид коммунис ажалай үндэр нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байна. Оёдолшод П. Водовозова, М. Очирова, М. Петрова гэгшэд үдэр бүриингөө даабаринуе хоёрдоо дүүргэжэ, шэдэмэр, уран оёдолшод болоо. Петропавловкада байдаг сёдолоймнай цехтэ мүн лэ эдэнhээ дутахагүй оёдолшод М. Хохлова, З. Доржиева, сабхишан Шишмарев гэгшэд түрүү зэргэдэ ябаhаар.

Ажаhуудалай талаар хүн зониие хангахын тула комбинадай 29 хүн эдэбхитэйгээр ажаллана. Социалис мүрысөөн тэдэнэрэй дунда далгаранхэй.

Хабарай тарилгын дүтэлжэ байхадань, хүдөө ажахыда хүдэлжэ байдаг хүн бүхэн сулеогүй. Мүн бидэшье тарилгын халууна хаhые түгэд hайнаар угтахын тула орсолдожо байнабди. Полевой стануудаар дээгүүр тусхай машина ябуулагдажа фотограф, парикмахер, сабхишан, оёдолшод механизаторнууд ходо оцодог болохо юм. Мүнөө үень даалимба, сатиин, хилэн, трико, ситец гэхэ мэтын бүдүүдье Улаан-Үдэhээ асараад байнабди. Эдэмнай механизаторнуудай захилаар оёгдохо хубсаhануудта хэрэглэгдэхэ. Полевой станай гэр, улаан булан, байранuудые сагаадхахын тула избёсхо абаашажа эхилээбди.

Н. САМБАРОВ,
Торийн промкомбинадай директор.

Энэр ажалаа магтан дууланабди

...ай урин дулаан үдэрнүүд ...hургуулиин hурагшад ха...амаралтада гаража, ...амарха дуратайнуудынь ...ин замда зорибо. Нү...ынь—иланхаа городой ...районууд хоорондын ...болохо урин hайханай бул-...харалгада бэлэдхэжэ ...

...дээрэ дурсагдаhан ...зориулагдаhан концерт ...городой нэгэдэхи ин...hургуулиин хореографи...кружокто хабаадсаашад ...байна. Тус концертые ...Иванов эмхидхэжэ, Железнодорожно районой hургуулинууд ...hайханай бүлгэмүүдэй ...дээрэ—олоной уззэжэ...

...hургуулиин эрээн марьяан, ...сагаан шохой болошоhон ...хубүүд, басагад ха... Эдээр хадаа барилга...штукатурщи...—солгёо хухюун ...дуугаа дуулалдажа ...хэнэ. Барилгын ...гэшүүд гоё hайхан, hа... «Бүргүүлиин бай...байна. Эдэнэрнай ...согтой хухюун ...дэлгэе хусоор бэлэд...дээрэ табижа, уетэн ...анхаралые татана. ...ажалаа магтан дуула...сюита зохёогдон ...hайшаал, магтаалда хүр...интернат hургуулиин hураг...харалгада ехэ hайн бэ...адай анзын програм...эрдэнэ байгаа. Тэдэнэйнь ...классигуудай зохёолнууд, ...композиторнуудай хүгжэм, ...арадай уянгата, нарьхан ...

...дуунай арба нэгэн жэлэй ...hургуулиин hурагшад ...байгаа программатай байгаа. ...дунда солгёо хүрээ хоо...дуушад, уран шулэг ха..., хараалайгые hонирхуу...hургуулиин hурагшад бэлиг ...харуулжа, жюриин ...хүртэhэн байна.

...үдэрнүүдтэ hурагшадай ...болоо байhан городой ...hайханай бүлгэмүүдэй ха...хабаадагша hургуули ...дуушад, хатаршад хабаа...болонхой.

Т. Бадмаин.

Элүүр энхые сахигшадай нэгэн

Антонина Семеновна Красильникова судно-заhабарилгын заводто эмшэнээр хүдэлжэ эхилhээр олон жэл болоо.

Наhажаал болоhон эхэнэрэй цех соогуур ябахынь олонто харахат. Хаана хэн халаадгүйгөөр гү, али комбинезон үмдэнгүй ажалланаб, хаана хэн ажал хэжэ байхадаа, аюулгүйн гүрим сахинагүйб—Антонина Семеновнагай нюдэнhөө холо ошохогүй. Тээд hүүлэй үеда үсэл, үбшэншье ушархаа болёо. Тиибэшье хаа яа гэнтын аюул болодог. hаяхан нэгэ балташа хүбүүн халуун түмэр хул дээрээ унагаажархёод, хушэр байдалда оро hэн. Түргэн туhаламжын эрэтэр

Антонина Семеновна түрүүшын туhа хүргөөд орхёо.

—Саг соонь туhа хүргөөт. Энээнhээ үнгэрбэл, хүлэнь тайраха болохо байгаабди. Мүнөө хүбүүнэй хул hайн болохо,—гээд, нүхэр Красильниковагай гарые түргэн туhаламжын врач шангаар адхаа hэн.

Антонина Семеновна хүдэлмэришэдэй дунда хүндэтэй. Медицинын асуудалаар лекци, элидхэл ходо хээд, санбюллетень гаргадаг. Заводой цех бүхэн соо аптечканууд эмхидхэгдэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. С. Красильникова үбшэнтэниие туhажа байна.

Д. Балданова́й,
фототекст.

Хэмжээн абтаба

„Архиин алмайгаар"...

Имээ гаршагтай бэшэг манай «Буряад үнэн» газетын 1964 оной январиин 28-най үдэрэй номерто толилогдоо hэн. Тэрээн доогор Хоринэ аймагай Хасуртайн наймаан жэлэй hургуулиин директор Гомбо Будзанаевич Будаев гэгшын аянай автобусто hогтуугаар hууххагаа хажуудаа, олоной дунда тон тааралхагүй аяг ааша гаргаhан, оэрхэhэн тухайнь бэшэгдэhэн байгаа.

Энэ харюусалгата тушаал даадаг аад. забхай архинша, заршамгүй хүнэй ябадал хаража үзэхыень, тэрээн тушаа хэмжээ абахыень Хоринэ худөөгэй парткомдо, мүн Хоринэ аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй арадай гэгээрэлэй таhагта тусхай бэшэгүүд ябуулагдаhан байгаа.

Энэ ушар тушаа Хоринэ худөөгэй парткомой секретариин орлогшо нүхэр Г. Н. Бородинай гар табилгатай нимэ бэшэг абтаба. «Буряад үнэн» газетын хуудаhан дээрэ толилогдоhон бэшэг Хүрбын совхозой 1-дэхи отделениин партийн эхин организациин хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлэлсэгдэбэ. Хасууртайн наймаан жэлэй hургуулиин директор, партиин гэшүүн нүхэр Будаев тухай бэшэг соо хэлэгдэhэн баримтанууд тон зүб байжа, бүгэдэ тодорбо. Нүхэр Будаевай буруу ябадалые, архидадаг, аашалдаг ябадалынь гэршэлhэн оусад олон баримтанууд суглаан дээрэ элирхэйлэгдээ. Тэдээн тушаа коммунистнууд эрид шууд шүүмжэлбэ.

Хуули ёhондо, олонинтын газарта огто тааралхагүй аяг ааша нэгэнтэ бэшэ гаргадаг, журам муутай байhанайнь түлөө нүхэр Г. Б. Будаевта партийн сэмэ тохогдобо».

Харин аймгүйсэдкомой гэгээрэлэй таhагые даагша нүхэр Бадашкеев мүнөө болотор тэрэ бэшэг тушаа ямар хэмжээнэй абтаhан тухай харюу манай редакцида эльгээгээдүй байhаар.

Социалис оронуудаар

ПОЛЬШЫН БАРИЛГАШАДАЙ СЪЕЗД

ВАРШАВА. Барилгашадай профсоюзай бүхэпольско VII съезд эндэ нээгдээ. Профсоюзай ойрын 3 жэлэй турша соо хэхэ хүдэлмэриин программые съезд хараалха юм.

Польшын 500 мянган торто барилгашад бүхы арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ угаа ехэ туhа нэмэри оруулhан байна. Имагтал hүүлшын 3 жэлэй турша соо 684.000 шэнэ комнато, 13.000 үлүүтэй hургуулиин байшан, хэдэн арбаад больница, 1200 шахуу промышленна шэнэ предприяти баригдаhан байна. Социалис ажалай коллективэй нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө 4.000 шахуу коллектив тэмсэжэ байхай.

Д. БЛАГОЕВОЙ ТОЛИЛОГДООГҮЙ ЗОХЁОЛНУУД

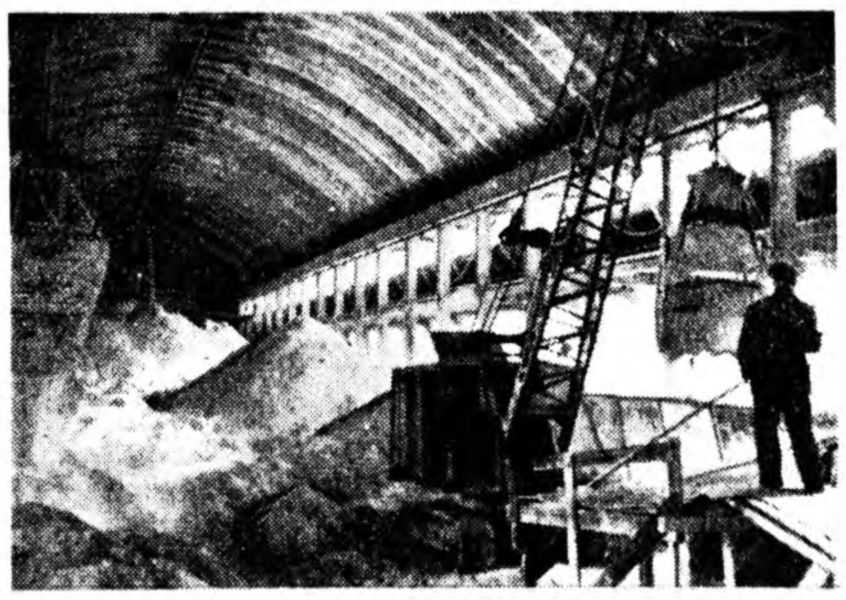
СОФИ. БКП-гэй үндэhэ hуури табигша Димитр Благоевой зохёолнуудай суглуулбариин 20-дохи томые Болгариин коммунис партиин хэблэл барлан гаргахаар бэлэдхэб. Тусхайлбал, Д. Благоевой мүнөө хүрэтэр толилогдоогүй байhан статьянууд, хэлэhэн үгэнүүд энэ том соо орuулагдаха. Балканай оронуудай угаэз ойлголсогдор байхын түлөө, коммунис партинуудай нэгэдэмэл ябуулгын түлөө тэмсэдэг байhыень эдэ зохёолнуудынь гэршэлжэ үгэнэ.

ШЭНЭ АВТОМОБИЛЬ

ПРАГА. «Шкода-1000 МБ» гэжэ хүнгэн автомашиные бүтээлгэ Млэдоболеславска заводто эхилээ. Тус машина Чехословакиин, Советскэ Союзай, Германиин Демократическа Респуб-

ликын харгынуудаар ябуулагдажа туршагдаад, мэргэжэлтэдэй эрhөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртэhэн байна.

Энэ автомобильна заводой директор Йозеф Кадержавек гэгшын ТАСС-ай корреспондентэ мэдээсэhэнэй ёhоор шэнэ хүсэтэ автомобильна предприятиин барилга мүнөө хэгдэжэ байхай. Хэдэн арбаад гектар талмай дээрэ предприятиин барилганууд бодхоогдонхой. Олон цехүүдынь хүдэлдэг болоо. Тэдээн соонь 2 мянга гаран автоматическа лининүүд тодхоогдонхой. Завод жэл-

Советскэ Союзай аха дүүгэй туhаламжатайгаар Димитровградта баригдаhан химическэ комбинат Европодохи тон томо химическэ предприятинуудай нэгэн юм. Карбамид, синтетическэ дабирхай, формалин, сэрэ, элдэб дабха, химическэ утэгжүүлгэ эндэ гаргадаг. Эдэ үнэтэ химическэ продуктнуудай зарим хубинь бусад оронуудта худалдагдадаг юм. Зураг дээрэ: бэлэдэн гаргагдаhан продукциин склад соо.

БТА-гай—ТАСС-ай фото.

дээ 100 мянгаhаа үсөөн бэшэ шэнэ маркын машинанууд гаргаха юм.

ТОБШОХОНООР

⊙ Чехословакиин архитекторнуудай союзай съезд Прагада болоожо байна. Съездын заседаниинуудта КПЧ-гай ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй президент Антонин Новотный хабаадалсана.

⊙ Венгридэ модо hуулгаха hара эхилээ. Мүнөө жэлдэ оронай элдэб районуудта хамта дээрээ 11 мянган холыд (1 холыд 0,57 гектартай тэн) талмай дээрэ 100 миллион залуу модон таригдаха.

Урда Корейдэ демонстрацинууд болоно

ПАРИЖ, мартын 26. (ТАСС). Японой болон Урда Корейн хоорондо болохо хэлсээндэ эсэргүү бүрүүшаалгануудые мэдүүлhэн ехэ демонстрацинууд Урда Корейн хэдэн хэдэн городуудта гурбадахи үдэрөө үргэлжэлжэ байhаар. Эдэ хэлсээнүүд хадаа Алас-Дурда эугтэ сэрэгэй шэнэ бүлэглэл байгуулха зорилгоор эдэ оронуудай зээрхэг түримхэй үйсэнүүдэй хэжэ байhан үгэсэлгэ болоно. Демонстрантнуудай болон полицейскэ сэрэгүүдэй хоорондо шангаа тулалдаанууд болоно. Полициинхид демонстрантнуудта эсэргүүлэн шиидамэр, нюдэнhөө нёлбоhо гоожуулдаг газтай гранатануудые хэрэглээнэ.

Франс Пресс агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор мүнөөдэр гансахан лэ Сеулда болоhон демонстрацинуудта 40 мянга гаран хүн хабаадана.

«Сулөөтэ дэлхэй» гээшэ үнэндөө нимэл даа. Венесуэлэ—алмазуудые, металлнуудые малтан абадаг, илангаа «хара алтан» гэдэг нефтиие ехээр абадаг орон юм. Бүхы шахуу ашагта малтамалнуудынь абаха хэрэгые харин монополинууд эрхилдэг. Тэдэнэр угаа ехэ ашаг олзо олодог байна. Этээл тиимэhэ Каракасай түбтэ Америкын банкнууд болон фирмэнүүдэй үндэр гэрнүүд шоройлдодог, гоё отельнууд болон магазинуудай галнууд ялардаг.

Венесуэлын ажалшад тон ядуугаар ажаhуудаг юм. Хүдэлмэришэдэй абадаг бишыхан салин хүлэhэн ажамидаран hууха хэрэгэлэмжэнүүдые хангажа шададаггүй. Таряашадай байдал бүришье муу юм. Индейцүүдэй тосхонууд тон үгытэй ядуу байдалтай. Зураг дээрэ: зүүн гарhаа—Каракасай түб, баруун гарhаа—индейскэ тосхон юм.

ЦАФ-ай — ТАСС-ай фото.

Хилын саанаhаа

ОАР-ай Национальна суглаанай 1-дэхи сесси

КАИР, мартын 26. (ТАСС). ОАР-ай нэгэдэхи заралай Национальна суглаанай 1-дэхи сесси мүнөөдэр эндэ нээгдээ.

Мухаммед Наср Эль-Магуми гэгшэ үглөөнэй заседани дээрэ түрүүлэгшээр hууха, Национальна суглаанай гэшүүд тангаригаа үгэhэн байна. Национальна суглаанай зал соо 360 депутат hууринуудаа эзэлээ: тэдэнэй 350-ниинь hунгагдаhан, 10-ниинь президентээр томилогдоhон байна.

Түрүүшын заседани

КАИР, мартын 26. (ТАСС). ОАР-ай шэнэ правительствын түрүүшын заседани президентын ордон соо үсэгалдэр болоо, республикын президент Насер түрүүлэгшээр hуугаа. Министрнүүдэй Кабинедэй хүтэлбэри болгохо зэргэтэй гол шухала ёhонуудые президент найруулан халээ. Правительство Национальна суглаанай үмэнэ харюусалгатай. Гүйсэдхэхэ засагай ябуулгын хойноhоо хиналта хэхэ гээшэ Национальна суглаанай гол зорилгонуудай нэгэн болоно гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Тарашелэн кабинедэй хүдэлмэриин түлөө министрнүүд хамтаараа харюусалгатай гэжэ президент тэмдэглэhэн байна.

Правительствын удаадахи заседани мартын 30-да болохо юм.

ООН-ой сэрэгүүд Кипртэ ерэжэл байhаар

НИКОЗИ, мартын 26. (ТАСС). ООН-ой сэрэгүүд Кипртэ ерэжэл байhаар. ООН-hоо Кипр эльгээгдэхэ нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй составта ороходо Канадын 948 солдат болон офицер эндэ ерээд байна. Финляндиин түрүүшын бүлэг офицернууд мүнөөдэр ерэхээр хүлеэгдэнэ. Швециhээ, Ирландиhаа түрүүшын бүлэг сэрэгүүд үглөөдэр ерэхэ юм. Швециин, Финляндиин, Ирландиин гол сэрэгүүд 10—15 хоногhоо ерэхэ.

Чомбе лекторэй үүргэ дүүргэхэнь...

ЛОНДОН, мартын 26. (ТАСС). Империалистнуудай туhамарша, Катангын президент урдань байhан Чомбе гэгшэдэ Англи орохо зүбшөөл үгтөө.

Уласхоорондын харилсаануудай королевскэ институдай гэшүүдэй үмэнэ лекци уншахын тулада Чомбе гэгшые Лондон орохыень урихан байха юм.

Анг...иин тэмсэл шангадана

ИТАЛИ

Ороной промышленностьдо мүнөө үедэ тохёолдожо байhан бүхы бэрхэшээлнүүдые өөhэдэйнь хүзүүн дээрэ тохохо hэдэлгэ зээд баяшуулай гаргалгада эсэргүүсэн, Италиин хүдэлмэришэд бүхы орон дотороо эрид шанга тэмсэл хэнэ. Ажаhуудалда хэрэглэгдэдэг электротоварнуудые бүтээдэг «Маньядиние» гэжэ компаниин предприятинууд забастовкануудые болоожо, бүлэг олон хүдэлмэришэдые захирганаhайхидай ажалhаа гаргажа бурушаана.

Хүдэлмэриин недели богони болоо гэhэн шалтаг баряад, хүдэлмэришэдэй салин хүлhэ бага болгоhон «Оливетти» гэжэ фирмын предприятинуудта забастовка болоо. «Фиат» гэжэ автомобильна томо концерныг предприятинуудта мүн лэ шанга тэмсэл болоно.

АНГЛИ

Электростанцинуудай 130.000 хүдэлмэришэд саhаа үлүүгээр хэдэг ажалhаа арсаха гэhэн «нарин гүримаар» бүхы орон доторо хүдэлмэрилжэ байhаар. Салин хүлhэ дээшэлүүлхэ хүдэлмэриин үдэр богони болгохо тухай тэдэнэр эрилтэ хэнэ. Өөhэдэйнгөө эрилтэнүүдые хангуулхаар хүдэлмэришэдэй хүсэд шиидэнги. «Нарин гүримаар» хүдэлхэ кампаниие таhалдуулха hэдэлгэ хиргэлэнай гаргаhанда бурушаалгын тэмдэг болгон Шотландиин эгээн томо электростанцинуудай нэгэн болгоошо Брохедтаун (Глазго шадар) электростанциин 200 хүдэлмэришэд забастовко хэжэ эхилээ.

США

Нью-Джерси штадай «Павлик сервис координейтед транспорт» гэжэ тон томо автобусна компаниин жолоошод 16 үдэрэй турша соо забастовко хэжэ дүүргэбэ. Салин хүлhэ дээшэлүүлхэ гол эрилтээ профсоюзай 5200 гэшүүн хангуулжа шадаhан байна.

ФРАНЦИ

Франциин «Эр Франс» гэжэ авиационно компаниин 800 шахуу хүдэлмэрилэгшэд забастовко хэжэ, салин хүлhэ дээшэлүүлхэ, ажалай эрхэ байдал hайжаруулха эрилтэ хэнэ. Габашые компаниин самолёдууд ниидэлгэнүүдээ үргэлжэлүүлhээр. Самолёдууд хоо хамhалтын хэрэг дүүргэдэг хүдэлмэришэдэй үргэлжэ мүнөө газар дээрэх абанай хүдэлмэришэд дүүргэжэ байhаар.

(ТАСС).

Уласхоорондын худалдаа наймаа hайжаруулха

...ЕНЕВЭ, мартын 26. (ТАСС). ...бэшэ мэдүүлгэ хахын түлөө ...тулэвлэгшэ Лал үгэ ...Африкын республикын ...гэлиин түлөөлэгшэдэй ...дээрэ эрэд байhандаа ...бүлэг оронуудай зүгhөө ...шанга буруушаалга ...

...конференци дээрэ энэ ...табингүй байжа шадаха... Юрб гэхэдэ, ЮАР болон Пор...уласхоорондын архын бүхы ...гүйлгэ, хүнэй гол эрхые ...сахиигүй байhан зангаа...хэлэгшэ мэдүүлээ. Ун...наймааны гаргалгын, коло...политикые ЮАР-ай бол...правительствонууд ...байна. Энэнь манай кон...гол ёhоонуд болон дэ...тааралдахагүй гэжэ ...бүлэг оронууд хүсэд ...тоолоно. Эдэ хоёр оро...манай конферен...бидэнэр хүсэ...Индиин түлөөлэгшэ онсо...

...болон Азиин оронуудай ...мэдүүлгые зал ...мэрьемэ үдаан альга ...угтаа.

...эде хоолой болон худэө ...асуудалнуудай талаар ООН...ниинь, Финляндиин, Уласхоорондын ...валютна фондын түлөө...уламын заседани дээрэ үгэ ...

...ЕНЕВЭ, мартын 26. (ТАСС). ...манай, хүгжэлтын та...ООН-ой конференци дээрэ Со...делегациин толгойлогшо, ...худалдаа наймаа...

наймаа министр Н. С. Патоличевой хэлэhэн үгэдэ гол анхаралаа хандуулагдаа. Тусхайлбал, энээн тухай юун гаршалхэ үгэнэб гэхэдэ, прессалэгрей соо олоороо суглараhан журналистнуудай кино болон телевизионно камеранууд трибуна тээшэ шэглүүлэгдэhэн байгаа.

ЖЕНЕВЭ, мартын 26. (ТАСС). Худалдаа наймаанай хүгжэлтын талаар ООН-ой конференци делегацинуудай үмэнэ советскэ делегациин толгойлогшо СССР-эй Гадаадын худалдаа наймаанай министр Н. С. Патоличев мүнөөдэр үгэ хэлээ.

Советскэ Союз тус конференци зарлаха үүсхэл гаргагшадай нэгэн юм. Конференцие зарлаhан барилгада хадаа энхэ тайбанаар зэргэ орошон байха политикын дэмжэхэ, уласхоорондын шахардуу шанга байдал сааршадхахе hуралгуулдагда түhалжа шадахаар hуралгуулх заагшаа, тиимэ худалдаа үшар болохо гэжэ Н. С. Патоличев хэлэhэн байна.

Хэтэ үеынгөө гээгдэлгэ бусад оронууд богонихон болзор соо гаража шадаха гэжэ Советскэ Союз өөрынгөө үльгэр жэшээгээр эли тодор харуулжа үгөө. Гээгдэнги орон байhанаа СССР-эй индустриальна гүрэн болоhон барилта түхеээрэлгэтэйгүүд ондоо оронуудта худалдаха, түрэлхэмжэ гүсхэх болон техническэ туhаламжа үзүүлхэ талаар зарим оронуудай хүсэд бүлэу байдалтай байбынхаа зайсуулаа.

Н. С. Патоличев ингэжэ мэдээсэв. Дайнай хойто тээхи жэлнүүдэ СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай хэмжээн жэлдэ дунда зэргээр 12 үлүүтэй процентээр нэмэгдэг байгаа. СССР 1963 ондо 13 миллиард шахуу түхэригэй (14 миллиард үлүүтэй долларой) худалдаа наймаа хээ, бодото дээрээ дайнай урда тээхи хэмжээе 12 шахуу дахин үлүүлhэн байна. hонирходог оронуудтай экономическа холбоо барисааха хүгжөөхэ харда шаглалтые Советскэ Союз саашадаашье баримталха гээд тэрэ мэдүүлээ.

Советскэ Союз хадаа өөhэдынгөө зүб зүйтэй хүсэл эрмэлзэлгэ гаргахадань, мүлжэгшэдтэ эсэргүү тэмсэл хэхэдэнь колони болон дулдыдангүй оронуудай арадуудта ходоор талархадаг байhан юм гээд советскэ түлөөлэгшэ үргэлжэлүүлэн хэлэhэн байна.

Хүгжэлтэ багатай оронуудай экономическа хүгжэлтэдэ болон гадаадын худалдаа наймаанай колониализмын үлэгдэлнүүдэй харабадаг дэлгэхэ зайсуулха талаар зохихо хэмжээнүүдые конференци баталан абаа hаань туhатай байха гэжэ советскэ делегаци тоолоно гэжэ Н. С. Патоличев саашань хэлээ.

Эд бараанай талаар уласхоорондын тогтуурягатай хэлсээнүүдые баталха гээшэ хүгжэлтэ багатай оронуудта муу нүлөө үзүүлдэг ушарнуудые hуларуулха тулада уласхоорондын худалдаа наймаан хэмжээнүүдэй нэгэн болоно гэжэ Советскэ Союз тоолоно. Хэнэй ямар гол эд бараанай хэмжэнэй ургалтые хангаха, экономическа талаараа үдэдэhэн оронуудта зохин тогтоохо ябадал эдэ хэлсээнүүдээр хараалагдаhан байха ёhотой. Манай hанамжын ёhоор эд бараанай талаар урда тээнь баталагдаhан уласхоорондын хэлсээнүүдые хүгжэжэ байhан оронуудай ашаа туhые хэрэн хубилхаха хамжээнүүдые абаха хэрэгтэй гэжэ Н. С. Патоличев хэлээ.

Хоёр талын хоорондо үгэээ ойлголсоhоной ёhоор хүгжэжэ байhан оронуудтай экономическа харилсаа байгуулха гээшэ ехэ удха шанартай гэжэ Советскэ Союз тоолоно гээд советскэ делегациин толгойлогшо мэдүүлэhэн байна.

Совет экономистнуудай тоолоожо үзэhэнэй ёhоор СССР хүгжэлтэ багатай оронуудтай гадаадын худалдаа наймаае эрхэлэлгэ 1980 он хүртэр 1963 онойхитой сасуулаад найма дахин гү, али 10 миллиард түхэригөөр нэмээжэ шадаха байна.

Хүгжэжэ байhан оронуудай эд бараа бүри ехээр худалдажа абахые эрмэлзэн, Советскэ Союз ингэжэ мэдүүлнэ нэмда даалгаhан байна:

— Хүгжэжэ байhан оронуудhаа түүхэй эд, тарашаlан бэлэн болгогдоhон эд бараа, полуфабрикадуудые хэлсээнэй ёhоор бүри ехээр худалдажа абаха, тиихэдээ Советскэ Союзай эдэ оронуудта үгэhэн урьhаламжын түлөөhэн болголсоhон эдэ зүйлнүүдыень абаха байна;

—тусхай мэргэжэлдэ ороход, зарим тухалай продукци хамжажа үйлдбэрилхэ талаар хүгжэжэ байhан оронуудай холбоо барисаа байгуулхаар бэлэн байна. Тусхайлбал удаан болзорой хэлсээ баталха, техническэ туhаламжа үзүүлхэ зорилгоор харилсаан бэелүүлэгдэхэ болоно;

— хүгжэжэ байhан оронуудтай худалдаа наймаа хүгжөөлгэдэ тулалхаар бэлэн байна. Тиихэдээ эдэ оронуудай бэе бэедээ абалсажа болохо бараа бэлэн гаргахые тэдэнтэй хамта зохёолгоор СССР тэдэнэй эд бараае худалдажа абаха болоно.

Промышленна талаараа хүгжэhэн гүрэнүүдэй хүгжэлтэ багатай оронуудта экономическа болон техническэ туhаламжа таатай hайнаар үзүүлээд, эдэ оронуудай национальна бэеэ даанхай байдалые хүндэлэд байха hаань, хүгжэжэ байhан оронуудай экономическа ургалтые түргэдхэхэ асуудал шиидхэжэ хүнгэдэхэ гэжэ Советскэ Союз тоолоно гээд Н. С. Патоличев тэмдэглээ.

Сулөөрhэн оронуудай экономическа хүгжэлтэ зэргэлэмжые хангаха талаар советскэ урьhаламжануудай болон бусад hэмжээнүүдэй юрэнхы хэмжээн 3 миллиард шахуу түхэриг болоо гээд тэрэ мэдээсээ.

Дэлхэйн худалдаа наймаа hайжаруулха эрмэлзэлгэ хүтэлбэри болгодог дээрэhээ советскэ делегаци хадаа Польшын, Чехословакиин делегацинуудтай хамта «Уласхоорондын худалдаа наймаанай харилсаануудай болон худалдаа наймаанай политикын гол ёhонууд» проектые конференци зүбшэмжэдэ табиа.

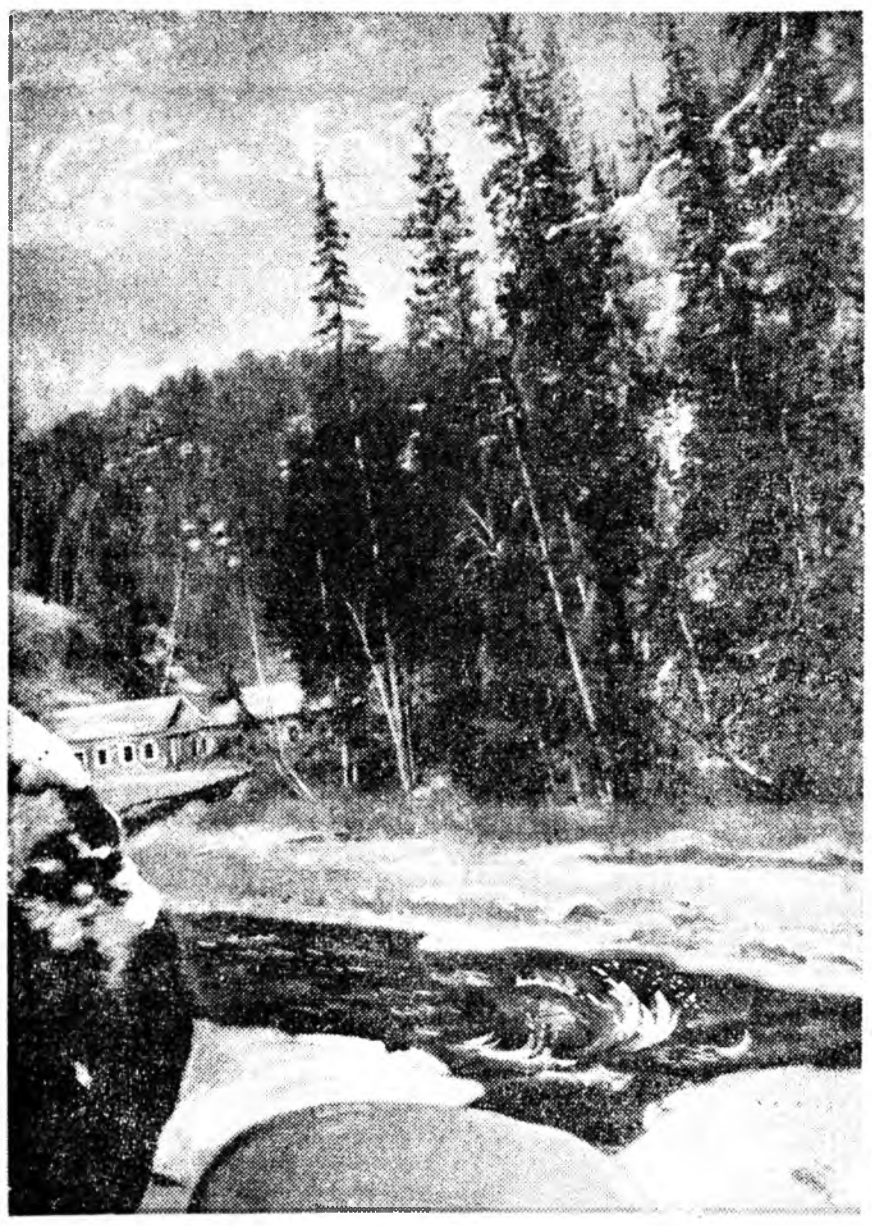
Уласхоорондын экономическа харилсаануудые гүримшуулхые эрмэлзэхэдээ, социалис оронууд тушаа зарим барууны оронуудай газаашаалга хэдэг байhантай эбсэжэ болохогүй гээд советскэ делегациин толгойлогшо онсолон тэмдэглээ. Энэ асуудал хадаа имагтал баруун болон зүүн оронуудай хоорондохи харилсаанай асуудал бэшэ юм. Илгаа гаргаха ябадалые бидэнэр бурууушаанабди, юуб гэхэдэ энэ хадаа уласхоорондын шахардуу шанга байдал hуларуулха, гүрэнүүдэй хоорондо бэе бэедээ этигэлсэдэг харилсаа тогтоохо хэрэгтэ ядуу байдалтай гэжэ Н. С. Патоличев заагаа.

Уласхоорондын худалдаа наймаа эрхилхын тулада Нэгэдэмэл Национуудай Организациин хүтэлбэри доро уласхоорондын худалдаа наймаанай нэгэн, түгээ организаци байгуулха шухала гэжэ Советскэ Союз тоолоно. Энэ хадаа худалдаа наймаанай талаар ООН-ой хамаhабарлин органуудай, уласхоорондын бусад организацинуудай түбынь, тэдэнэй ажал ябуулгые таарулдаг газарынь болохо зэргэтэй. Энэ организаци социалис-экономическа байгуулалтынаа ондо ондо, экономическа хүгжэлтын хэмжээнэй ондо ондо байгаhаа дулдыдангүйгөөр бүхы оронуудай хүлеэн абахаар гол ёhонуудта үндэhэлэн байгуулагдаха ёhотой.

Энэ конференци бүхы худалдаа наймаанай гүрим hайжаруулха шухала арга болоожо, тэрэниие саашадань хүгжөөлгэдэ туhалhай гэжэ Советскэ Союз үнэн зүрхэнhөө эрмэлзэнэ. Конференцииин ажмалтатай байха хэрэгтэ орон бүхэн тэрээндээ туhа нэмэри оруулахааа шадаха, оруулахаа ёhотойшье гэжэ бидэнэр тоолонобди. Уласхоорондын худалдаа наймаанай шухала асуудалнуудаар али алиндаа таатай шиидхэбэри гаргахын, хүгжэжэ байhан оронуудай экономическа дэбжэлтэдэ али болохоор туhалхын тула Советскэ Союз өөрынгөө зүгhөө оролдохо гээд тэрэ хэлэбэ.

Удаань Австриин делегациин толгойлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр Крейский үгэ хэлэхэдээ, бултадаа хүсэлэн оролдоhо гаргажа, конференцие урагшатайгаар үнгэргэе гэжэ делегацинуудые уряалаа.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур
1964 оной мартын 28.

ТУРАНАЙ АРШААНАЙ ЮРЭНХЫ ҮЗЭГДЭЛ.

МҮНХЫН УҺАН

Нюдэнэй шэмэг, сэдьхэл зүрхэнэй умдан боломоор аршаанта һайхан газар нютагууд үргэн Совет дайдадамнай барагдашагүй олон даа. Үбшэлһэн хүниие эдэгээжэ табидаг, эсэһэн хүниие амаруулан һомодходог, һонирхоһон хүниие баясуулан далижуулдаг үзэсхэлэнтэ Туранай аршаан Буряадаймнай хоймор талада, Түнхэн нютагта оршодог.

Сэнгэлигэй энэ нютаг, эндэхи халуун аршаан тухай түбэй «Правда» газетэдэ хэды жэлэй саада тээ дэлгэрэнгыгээр бэшэгдээд, бүришье үргэнөөр суурхашоо.

Мүнгэн дэнзэтэй, хара хүхэ хоргой торгон малгайтай, сэл ногоон магнал дэгэлтэй, хурса тунгалаг шарайтай, түүхэ домогто дурдагдадаг буряад басагандал Түнхэн нютагнай холын айлшадые үдэр бүхэндэ хүндэмүүшэ налагайгаар угтана. Оронойхнай эгээ баруун захаһаа эхилээд, Номгон океанай эрье тулатар нютагжаһан наһажаалшье, залууханшье ажалша бүхэриг хүнүүд халуун аршаанай шэдитэ хүсые туршажа, аглаг арюун агаараарнь амилжа, шэнэ хүсэ, шэнэ зориг нэмэхэеэ хойно хойноһоо ерэжэл байдаг шуу.

...Хандагайн туруунай абяае хараанай холын газарһаа дууладаг, мүрөөрнь мүшхэжэ ямарханшье ан арьяатаниие буугай тобшын хүрэхэл газарһаа тудадаг Түнхэнэй түргэшүүл, мэргэшүүл энэ аршааниие гурбан зуу шахуу жэлэй саада тээ арад зонойнгоо аша туһада анха түрүүлэн олоһон юм гэлсэхэ... Хүлэгэй туруунай гэшхээгүй, хүнэй хүбүүнэй хүрөөгүй энэ аршаан шадархи бүтүү ой модон соогуур тэрэ буряад баатарай мариян гэтэжэ ябатар палшаганаһан, шалшаганаһан абяан дуулдаад, арьягар томо хандагай аршаанай эхинһээ һуга харайн бодожо, нороһон бэеэ хэды хэды һэгсэрсэгээгээд, дээрэлхүү омогоор эрьен хараад, тангаршаан зуралзаһан намтартай.

Эгээл эндэ һаяын жэлнүүдэй туршада горитой барилга хэгдээд, мүнөө зуун хүнэй һууритай амаралтын гэр нээгдэнхэй. Фельдшерскэ пункт, нэгэн доро арбаад, хорёод хүнэй эдеэлхэ столово, киоск бии.

Совет орондомнай суурхаһан энэ аршаанда ямар үбшэнтэй хүнүүд аргалуулнаб, эдэгэнэб гээд һонирхохоор. Эрдэмтэ аргашадай, тусхай мэргэжэлтэдэй шэнжэлэн тодорхойлһоор, үе мүсын сабын, хүйтэн үбшэнтэй, нервэ муутай, нойр хоолдо муу, ажал хэхэдээ ядалдадаг хүнүүдэй, ондоошье элдэб үбшэнтэй, яра шархатай, сифилистэй, арһанай үбшэнтэй, подагра үбшэндэ дайрагдаһан, элдэб металлаар (туулган, мүнгэнэй уһан) хордогдоһон, золотуха үбшэнтэй, хамар, хоолойгоо үбдэдэг хүндэ угаа туһатай. Заабариин ёһоор ваннада орожо, эдеэлжэ, амаржа шадаһан олонхи үбшэнтэн эдэгэжэ гарадаг байна.

Үбшэнөө аргалуулһан зарим хүнүүдые дурдабал иимэ. Революциин урда тээхэнэ, хорёод наһандаа хүл гараа хүдэлгэжэ шадахаяа болиһон Н. гэдэг эхэнэр энэ аршаанда дүрбэ дахин ерэжэ аргалуулаад, хуушан түхэлдөө ороһон. Хэды жэлэй саада тээ энэ эхэнэртэй уулзажа хөөрэлдэхэдэ: «Өөрөө эдеэлжэ, хүл гараа хүдэлгэжэ шададаггүй аад, хүбшэ ойгоор залуушуултай һархяаг түүхэдээ ядалданагүйб» гээд һард байса бодожо, залуугайнгаа хатарые эрьелдэн, матаран харуулаа һэн. Хүнэй гарта орошоһон, хоёр таягаар газар тулгажа ерэһэн олон лэ зон эндэ хүн бэеэ бэелжэ ошодог байха юм. Зүрхэнэй зарим үбшэн баһал эдэгэнэ гэлсэдэг. Жэшээлбэл, Слюдянкада ажаһуудаг Ж. гэдэг залуу хүбүүнэй хоёрдохи жэлээ эндэ аргалуулжа эдэгээд байхадань уулзаа һэм. Алтан Мундаргаһаа эхитэй, Ехэ Уһан гэдэг мүрэндэ омолитой жэшэмээр хадарин, гурба-дүрбэн килограмм шэгнүүртэй зэбсэг загаһадые даахысаа губшуурдан барижа, үхэр нюдэ, нэрһэ, зэдэгэнэ (гүлзөөргэнэ), алирһа, улаагана түүхэеэ ой модон соогуурнь хашалгүй ябахыень һайса хараһанби.

Туранай аршаан яахадаа иимэ эмтэй домтойб гэхэдэ, эрдэмтэдэй хэды дахин шэнжэлһэнэй ёһоор, радиоактивна зүйлөөр угаа элбэг, тэрэнь Махе гэдэгэй 15 единицэ хүрэтэр тоологдодог.

Бусад аршаануудтай сасуулбал, энэ аршаан Горячинскда дүтэрхы, радиоактивна зүйлнүүдынь һураггүй ехэ гээд тоологдодог. Бурхан Багшада хэдышье мүргөөд эдэгэдэггүй байһанаа, харин энэ аршаанда ерэжэ аргалуулдагаа хүн бүхэн ойлгодог болонхойл! Гранит шулуунай ган һүбэ мүшхэн, газарай гүн гүнзэгы сооһоо бурьялһан аршаан сүүдхэдээ 100-гаад мянган литр хүрэдэг. Эрдэмтэдэй хэлэһээр, зуу мянгаад литр гээшэнь үшөө бага.

Һүүлэй үедэ, илангаяа хабарай, зунай, намарай сагта 1000 гаран хүн зоной эндэ суглархада, ваннада саг соогоо һайнаар ороход байтагай, тэрэ шадарынь һуури байраяа олохо бэрхэшээлтэй, амилхань игсүүн хүндэ. Гол тулэб үе мүсэ, нюрга һээр муутай үбшэнтэй ваннада орохо ээлжээгээ үнгэргэхэгүй гэжэ горитой сагаа гээдэг. Оройдоо 7 ванна тэндэ бии, тиимэ олон хүндэ яажа хүртэхэб даа. Нэгэ хүн 10—15 минута сохом һууха болоно. Тиихэдэнь эдэгэхэеэ яараһан заримашуулай су[...] гурба-дүрбэ дахин ванна[...] жорхидог ушар бии. Зохи[...] дайралдажа, һанаһан соог[...] нада ороошье һаа, зүбөөр[...] ха, саг соогоо эдеэлхэ г[...] юунһээшье бэрхэшээлтэ[...] модон соо отог балгааһа [...] гоод, амарая даа гэхэдэшье, [...] ба баруун тээш могой х[...] нууд годилзохо, түргэн аа[...] хажа, урыдашье абтажа бо[...]

Кавказ Швейцари хоёр[...] лүүлһэндэл адли һайхан а[...] дада аяар холоһоо аргалу[...] ерэдэг. Тиихэдэш хуша, [...] хуһан, уляаһан, тополь, [...] һэн, жодоо мододой забһар[...] га хандагайн, баабгайн, бо[...] хайн, боро гүрөөһэнэй, [...] ямаанай, хабаргаа, хэрмэн[...] хиндаагаа гаргахыень лэ [...] хаш. Дэлхэй дээрэ, орон до[...] боложо байһан шэнэ һони[...] лаха, шагнаха гэхэдээ [...] ядалдахаш. Радиогой оронд[...] дэб үнгын ойн шубууда[...] хөөрхэн дуунууд соностохо[...] ногой орондо саһан буурал [...] даргын орой шарбэһэн [...] шубуунай дэлихэ дэбихэн[...] үзэгдэхэ. Үрин дулаанай [...] илангаяа бороотой жэлдэ а[...] ошоходоо, Эрхүү мүрэниие [...] жа зобохош, тэндэнь хаа[...] онгосо гэжэ байхагүй. Эма[...] риной дүрөө хүрэтэр үер[...] мушхарһан уһаар зуруулан, [...] урууда уруудаһаар, халбал[...] балзаһаар арай шамай гар[...]

«Туран, Туран гэлсэ[...] Түнхэн нютагайм шэмэг юм [...] гээд үни холоһоо хойшо [...] магтагдадаг, орон дотороо [...] ехэ курорт болохоор Туран[...] шаан мүнөөдөө Түнхэнэй [...] гүйсэдкомой мэдэлдэ хэбэрт[...] люурхан байдалда байһаар, [...] публикымнай Элүүрые сахи[...] нис-терство «газарынь [...] гээд лэ, биратайшье юума [...] дэ хэнэгүй. Эрхүүгэйхид [...] аршаанай барилга, түхеэра[...] дууһан хэнэ, тиихэдэнь [...] хид «бариһан лэ юумэеэ за[...] абаашахагүй бэзэ» гээд, [...] дээшэ болоод һууна ха.

Ажалша совет хүнүүдэй [...] роо аргалуулха ёһотой [...] уһатай аршааниие улам [...] хэжэ, арад түмэнэй аша [...] зорюулхын тула дээдын [...] нууд зохихо хэмжээ абаха [...] найдахаар.

Д. ЧИМИТ[...]
манай тусхай [...]

Газар дэлхэйн бодото бурхад тухай

Академик Д. И. ЩЕРБАКОВ

ҺАЯХАН ХҮДӨӨ тосхоной һүмэдэ ямар нэгэн мүргэлэй боложо байхада, дүтэхэнүүр үнгэрбэб. Һүмын дубжаанай дэргэдэ мүргэлшэд обоорно. Тэдэнэй дунда алдарһан үбгэд, хүгшэдһөө гадна, дундуур наһатайшье хүнүүд, залуушуулшье харагдаба...

Тэдээндэ ингэжэ хашхарха дурамни хүрөө: таанар яахадаа хайран наһаяа хаяжа, сэдьхэлээ мэхэлжэ байнат?! Таанар мүнөөнэй, хоридохи зуун жэлэй хүнүүд аад, гайхамшагтай юумэнүүдые бүтээгшэд аад, яахадаа ингэжэ бурханда этигэнэбта?! Таанарай бүтээжэ байдаг бүхы гайхамшагта юумэнүүд эртэ урда сагай гэһэн бүдэхи домогһоо, хубхай хооһон, тулюур туйган, ухаагаар балар бурханайтнай бүтээгээшэ бүхы юумэнһээ һураггүй үлүүл...

Би географ, геолог мэргэжэлтэй хүн туладаа газар дэлхэйтэеэ нягта барисаатайб. Бүмбэрсэг дэлхэйгээ, һайрхалтагүй, мэдэхэб гэнэб. Би тэрээнэй Хойто полюсто ошоо һэм. Экваторые хэдэн удаа хүндэлэн гарааб. Гүнзэгы шахтануудта орожо үзөөб. Океанууд дээгүүр самолёдоор һайса ниидээб... Газар гэжэ нэрэтэй ногоон сэнхир бүмбэрсэг дэлхэйдээ дуратайб. Гэбэшье эрид сэхээр ингэжэ хэлэхэ байнаб: Газар дэлхэйе бурхан бүтээгээ гэжэ гурбан мянган жэлэй саада тээ барга балар хүнүүдэй дунда хэлсэгдэһэн тон бүдүүлиг домогто этигэхэ жэшээтэй һаа, бурхан тэрээниие хэлэшэгүй муугаар бүтээгээ. Энэ хэрэгые мүнөө дунда зэргын ямаршье инженертэ даалгаа гээшэ һаа, манай дэлхэйн бүмбэрсэгые бүтээхэ проект жэшээлэшэгүй һайнаар зохёохо һэн.

Мүнөө һанаад үзэгты: бүмбэрсэгэймнай бүхы нюруугай 30 хүрэхэгүй процентыень лэ хуурай газар эзэлжэ, дээрэнь хүн ажамидарна! Энэ хуурай газарай 15-һаа үлүү процентнь уһагүй, шатаама халуун хооһон гобинууд, 16 миллион дүрбэлжэн километрынь—бүхэли түби болон олон аралнууд—мүльһөөр хушагданхай.

ХҮН ТҮРЭЛТЭНЭЙ бии болоһон тэрэ сагһаа хойшо хүн өөрынгөө эрилтэдэ зохилдуулан байгаалиие бүхы шадалаараа хубилгаа. Энэдхэгтэ, Египедтэ барнгдаһан уһалууриин асари ехэ системые һанаадшье үзыт. Теэд хүн хадаа бурхан-дээдэсэй алдууе имагтал мүнөө ёһотойгоор заһажа эхилбэ.

Бүри гушаад жэлэй урда тээ Дунда Азиин сүл гобинуудаар анха түрүүшынхеэ аяншалаа бэлэйб. Тэндэ хуу элһэн бэшэ, харин халуунһаа, уһагүйдэһэнһөө боложо гантан хатаһан шабарлиг хатуу газар ходол дайралдадаг. Хабарай түрүүшын һаранудта саһан хайлажа, бороо орожо, сүл гоби һэргэжэ, сэл хүхэ ногоогоор хушагдадаг, гайхалтай хурса улаан сэсэгүүдээр шэмэглэгдэдэг. Эндэхи газарые уһалаад байгаа һаа, гурбан ургасаар харюусахал....

Дунда Азиин республиканудта, мүн манай ороной бусадшье урда районуудаар мүнөө үедэ уһалууриин хэмгүй ехэ каналнуудай баригдажа байһан тухай бултадаа сонособон лэ байхат. Тэдэнэй ашаар дүтэ шадарайнь районууд сэсэрлигтэ һайхан газар болохол. Гэбэшье Газар дэлхэйе «бүтээхэдээ» бурханай гаргаһан алдууе заһажа һаял эхилһэн саг болоно. Энэмнай имагтал түрүүшын алхам гээшэ.

Бүри ехэ заһабари хэхэ саг тулажа ерээ. «Совет хүн хойто зүгэй зарим мүрэнүүдэй урасхалые хубилган, ондоо тээшэнь шэглүүлхэ гэһэн гүндүү ехэ түсэб бэелүүлжэ шадахал...» гэжэ манай Коммунис партиин шэнэ Программа соо хэлэгдэһэн омог дорюун үгэнүүдые һанаад үзыт.

Эндэ Вычегда, Печеро мүрэнүүд тушаа хэлэгдэнэ. Эдэмнай багахан голнууд бэшэ бшуу. Эдэнэр Советскэ Союзай Европодохи хубиин хойто нютагуудаар урдана. Эндэ хүн зон үсөөн, эндэ хүдөө ажахы эрхилхэнь бэрхэтэй. Тобшолходо, энэмнай бурхан-дээдэстэ газаалуулһан районуудай нэгэниинь болоно. Гэбэшье уһаар хэтэрхэй үлүүсэ хангагданхай байна. Эгээ энэ уһые урда зүгэй ангаһан талануудай худар абаашахал даа!

Инженернүүд зохихо проект зохёонхой. Тэрээнэй ёһоор Печорын, Вычегдын уһан каналаар урдажа, Камын уһан ниилэхэ болоно. Кама урагшаа урдажа, Волгодо ородог ха юм даа. Тиин хойто зүгэй уһан урда зүгэй талануудта ошохо болоно бшуу.

Энэ проект бэелүүлэгдэхэдээ, Каспиин далайе хубилгахал. Һүүлэй хэдэн арбаад жэлэй туршада тэрэнэй уһанай нюруу хоёр метрһээ үлүүгээр доошоо ороо. Теэд бидэ эрхим һайн загаһа үгэжэ байдаг энэ далайе уһаар ехэ байлгаха дуратайбди. Энэ далайе аршалхын тула уһыень нэмээхэ хэрэгтэй.

Тиин совет хүнүүд өөрөө шэргэжэ байһан бүхэли далайн хуби заяае гартаа абажа байнал.

Эдэ бодолнууд һүмын тэндэ обооржо байһан хүнүүдые хаража ябахадаа һанаандамни ороо. Эдэ хүнүүд гайхамшагта ехэ зохёохы хүсэтэй. Бурхантай холбожо хии хооһон домог болгон хэлэгдэдэг гайхамшагта зүйлнүүдтэй жэшээлэшэгүй юумэнүүдые эдэнэр мүнөө хэжэ шадахал. Үнэндөө өөһэдөө юу хэжэ шадаха хэд юуд байһыень хүнүүдтэ ехэл муугаар ойлгуулнабди! Газар дэлхэйнгээ бодото эздынь, бодото бурхадынь байһан эдэ хүнүүдэй оюун ухаае һүзэг бэшэрэлэй аргамжаар хүлиһэн хүлигые таһалжа хаяха гээшэ бидэнэрэй бултанаймнай тон шухала уялга, үүргэ болоно.

«Комсомольская правда» газетэһээ.

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ — НЮДЭНЭЙ ЭЗЭ УУЖАР

Гуулиниинь гараба

Иимэшье ушар болодог

1. Сырен-Нядбат төөдэйнь сэдьхэлэй гомдол

Аяар холымнай аха нютагай Соёдой сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо Гармын Сырен-Нядбат гэжэ ганса бэе хүгшэн гай лайгүй ажаһууһан аад, юундэшьеб ябуултажа захалаад, Түнхэн, Мондоор—эндэ тэндэ харагдаад, гэнтэ мэдэхэдэмнай, зун бүридэ майдарай хурал, зулын хурал алдангүй Ивалга ошодог болошоһон байба бшуу. Торгон пулаад, тоһо үнжэгэ асарбаб гэхэ мэтээр һайрхажа, Аха нютагаараа зарлажа ябаһаниинь тэрэл. Үнгэрхэдөө хамба ламын дүрэ зурагшье үнэтэй сэнтэйгээр наймаалдаг болобо.

Харин теэд 1963 оной зун золгоһом, нюдэм муудаа гэжэ хөөрэбэ. Хэрэн ошожо аргалуулыш гэжэ хэлэн гэһээм:

— Юун Хэрэнээ хэлэбэш. Хэрэнэй докторнуудай хэжэ шадаха юун байгааб!—гэжэ гал уһан болоо бэлэй.

Тэрэ гэһээр Сырен-Нядбат төөдэйе хараагүй һэм. Бүри һая золгоһом, ехэл эшэнги янзатай, буруу хараад үнгэрхэеэ һанаба.

Амадажа, дахажа һалахагүйдэм, хэды дурагүйшье һаа, хамагаа хуу хэлэхэ ушартай болоо.

— Юрэдөө ламада, бөөдэ этигэхэеэ болёоб. Тэдээндэ эмнүүлээд, тарнидуулаад эдэгэхын орондо, шүүд буруу һүрэшэн алдааб. Ай зайлуул, алтан нара харахаяа болёо һаа, амиды ябаһанайм ямар хэрэг һэн бэ?!

— Теэд яагаад эдэгэбэт?

— Тэрэл шинии хэлэгшэ Хэрэнэй докторнууд харадаг болгоол даа,—гэжэ һанаа алдан хэлээд, һүүлдэнь иигэжэ нэмэбэ: — Зуд болоходо—нохой жаргаха, зоболон болоходо—лама жаргаха гээшэнь зүйтэйл байна.

2. Үбшэн бөөгэй дом

Хэдэн жэлэй урдахана Аха нютагтамнай Сырен Галдан бөөлөөб гэжэ дэмырдэг, айлаар зайратадаг заарин зантай хүн бии бэлэй. Бөөлэхэ, дуулахыныньшье үзэһэн байхаб.

Нэгэтэ аргагүй ехээр досоогоо үбдэжэ, хэбтэриин болоод, яаха аргагүйдөөд байгааб. Намар һэн. Аза талаан буруулхадаа, фельдшернай аймагайнгаа түб Орлик ябаһан байжа, юу хэхэ, яахаяашье мэдэхэеэ болёод, айгаашье һэм. Эгээл энэ үедэ,—үбдөө гэжэ мэдэһэн һааб даа—Сырен Галдан орожо ерээд, аягатай халуун сай оошохо зуураа, аман соогоо юушьеб гүбэржэ эхилбэ. Тиигээд аяга соо аршаан хээд, тэрээн уруугаа турьясагаагаад: «Ууж архи, мэнэ дары эдэгэхэш»,—гэбэ.

Би мэгдээд байһан тула ууха баатай болоо һэм. Теэд тэрэ бэшэ, харин фельдшерай эдэгээгээ юм. Һүүлдэнь мэдэхэдэм үнөөхи бөө туберкулез үбшэнтэй байжа, тэрэнээ намда халдахаан алдаа бшуу. Дары түргэн бүри ехээр эмшэлүүлхэ баатай болгдоо һааб даа.

Энэ бөөе Ахын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозойхид һайн таниха һэн. Туберкулез үбшөөрөө наһа бараһаниинь шье мүнөө гайхалгүй агша.

Иимэл домһоо холуур ябаха хэрэгтэй гэжэ һанагшаб. Жэрхэштэй даа.

И. Дмитриев,
КПСС-эй гэшүүн.
Ахын аймаг.

ШОГ, ЁГТО

ЯМААН ХОНИН ХОЁР

Халтар ямаан хун сагаан хонин хоёр хээрын талада золгожо, үгэ хүүрээ андалдаба.

— Эй, ши хонин, эрьюу тархи, хараха янзада дорюуншье һаа, шамһаа үбэштэй амитан дэлхэй дээрэ байдаггүй гээд, — халтар ямаан дэбхэрбэ.

—Үбэштэй эрьюудэм бү хүрэ, манһаа олон, манһаа үнэтэй юумэ манай колхоздо үгы юм. Шамда ухаа заалгахагүйб, ши юу хээшэмши, үбһэнэй хорёодо орожо, үбһэ, обёос хулуугааша ахир шоодобори ямаанлши,—гээд хонин урдаа оруулбагүй.

Юрий Самоцыренов.

ЭНЗЭНИИЕ МЭДЭХЭ ГҮТ?

ШИИРАГ ЯБАХА ГЭЭ ҺАА...

Буга болон соохор орын яһан болоодүй шуһан эбэр ехэ үнэтэй байдаг. Тэрээгээр элдэб үбшэ аргалдаг пантокрин хэдэг байха юм.

Буга манай СССР-тэ Алас Дурна болон Зүүн, Урда Сибириин, мүн Тянь-Шаниин хада уулын ой модон соогуур үдэн амидарна. Тэрэ хадаа үндэр хүлтэй, гулдагар гоё бэетэй амитан. Буга үбһэ ногоо, модоной һая ургажа байһан зөөлэн мүшэр, холтоһо, жэмэс, модоной эдеэ —һамар гэхэ мэтые эдидэг.

Энэ амитан 20 шахуу наһа хүрэдэг.

Зэрлиг соохор оро СССР дотор Алас Дурнын Приморьиин урда талаар үдэдэг юм. Соохор оро бугаһаа бэеэр бага аад, соохор зүһэтэй. Бэшэ бэеэрээ илгаруулашагүй тон адли.

Буга, соохор орын тоо толгой һүүлэй үедэ үсөөн болошоо. Тиигэжэ энэ үнэтэ амитан, хайрагүй агнуушадай уршагаар, үндэһэ таһархадаа хүрөө. Тиимэһээ Алтай болон Сибирьтэ буганудые ажахынууд үсхэбэрилдэг болоо. Совхоз, колхозуудта хэдэн арбаад мянган шуһан эбэртэй оро тэжээгдэнэ. Тэдэнь ээдтээ ехэ олзо үгэнэ.

Шуһан эбэртэ оро үсхэбэрилгэ—ой тайгын районуудай мал ажалай нэгэн шухала һалбари юм.

АДАГ АМИТАН

„Айлайда намар, Гэртээ хабар"
Оньһон үгэ

Айлайда һуухадаа
Аргагүй нялтагашан,
Аамалзажал мэдэхэ.

Амтатай хүндыень
Амсажа байхадаа
Урихан үгэнүүдые
Урадхуулжал гараха.

Гэртэнь ороходош
Гэдэргээ хинсайжа,
Гэдэгэр болошоһон,
Хэлэхэ үгэньшье
Хэдыхэн үлэшэһэн,
Ханаа шагаажа,
Хазаишанхай,

Бүтүү уурлажа,
Һүлхышэнхэй,
«Ябал даа!» гэһэндэл
Ягдаижа һууха...
Иимэ амитанһаа
Этээрхэнгүй аргагүй.

Ш. Нимбуев.

ТУҺАТАЙ ЗҮБШЭЛ

Хара шүлэ шанахадаа болохынь урда тээхэнэ дабһалха. Хартаабха—шанаха дээрээ, бобын үлтирэд гээд байха үедэнь дабһалха. Юрын мяха, загаһа шарахынгаа урда тээ дабһалхада дээрэ.

* * *

Түүхэй мяха шанахаһаа һураггүй урда дабһалжа болохогүй. Дабһалагдаһан түүхэй мяханай шүүһэн гарашажа, амта шэмэнь буурашадаг байха юм.

АЙЛ БҮХЭНДЭ—ЛИМОН

Врачнууд ехээр үошэлһэн, илангаяа операциин һүүлээр хүнүүдтэ, үхибүүдтэшье лимоной шүүһэ хэрэглэхэ зүбшэл үгэдэг. Мүн элүүршье хүнүүд лимон эдихэ дуратай байдаг ааб даа. Лимон «С» витаминаар, каротин, «В» группын витаминаар, дабһаар элбэг ха юм. Теэд тэрэнэй хэрэгтэй болоходо олохонь хэсүүтэйхэн байдаг.

Лимониие зоборигүй гэртээ тарижа болохо. Лимон сагай ямаршье уларилда — Карели, Мурманск, холын хойто Яхадта, манайшье эндэ ургадаг болонхой.

Лимон ургуулха дуратайшуулай анхаралда Мейерын апельсинтэй холижо ургуулһан лимоной үрэһэ дурадхахада болоно. Тус лимон хоёрдохи жэлдээ үрэ жэмэс үгэжэ эхилдэг. Энээнэй үшөө нэгэ илгаань гэхэдэ, үбэл комнато соо ургуулхада хамаагүй ургажал байдаг.

Мүнөө баяртайб угаа— «Мурзилка» ханитай бо[...] Энеэдэтэй һонин зугаа [...] Энээн сооһоо олооб.

Оньһон ү[гэ]

Сэсэн мэргэнэй
Сэдьхэл үндэр,
Уур сухалан
Ухаан богони.

Уляаһан түлеэнэй
утаа [...]
Улсаран гэргэнэй
хараал [...]

Хурдан мориной хүл [...]
Хобшо гэргэнэй хэлэн [...]

Үбһөөр орёогоод хаяха[...]
үхэр үнэрдэхэеэ [...]
Өөхөөр орёогоод хаяха[...]
нохой шэншэхэе[...]

Хуушанай үгэдэ худа[...]
Худагай уһанда загаһа[...]
(Ц. Будаевай суглуул[...])

ТААБАРИ

Заанай аман ангайба
Захын шулуун бүглэрб[...]

Дүрбэн хүлтэй,
Дүшэн нюдэтэй,
Хамагта туһатай,
Зондо этигэлтэй.

Сагтаа сагаан,
Богтоо боро,
Хүгтөө хүхэ,
Угтаа улаан.

Ямар модондо намаагүй[...]
Ямар уһанда загаһа[...]
Ямар хүндэ һонингүйб[...]

Редактор
Ц. О. ОЧИ[...]

Асуудал, харюугай булан

Республикынгаа түүхэ мэдэхэ гүт?

Хүндэтэ манай уншагшад! Мүнөөдэрэй номерһоо эхилэн иимэ булан үгэдэг болохомнай. Танай анхаралда табигдаһан эдэ асуудалнуудта тобшо харюу эльгээхэ бэзэ гэжэ найдагдана. Мүн асуудал дурадхахадашье болохо.

1. Улан-Үдэ хотомнай анха түрүүн хэзээ тогтоһон юм?

2. «Арюухан далай, алдарта Байгал» гэһэн дуун хэзээ зохёогдооб, авторынь хэн бэ?

3. Манай эндэхи түрүүшын колхоз хэзээ, хаана тогтоо һэм, ямар нэрэтэй байгааб?

4. Буряадай түрүүшын повесть хэзээ хэблэгдэн гараа һэм, авторынь хэн бэ?

Буряад үгын тайлбари

Хүн түрэлтэнэй эрмэлзэл, тэрэнэй ухаан бодол, ажал хэрэг хадаа шэнэ, шэнэ юумэнүүдые ухаалан зохёохо, бүтээхэ, гаргахань захагүй бшуу. Тэдэ элдэб олон юумэнүүд нэрлэгдэхэ ушартай болодог. Даб дээрэ ехэнхидээ нэгэ үгөөр нэрлэгдэжэ шадагдахагүй байһанһаа боложо, тэдэ юумэнүүдтэ үнгэ зүһынь, амтынь, али болохо үйлэ ябадалынь гэхэ зэргээр гү, али бэшэшье юумыень баримталжа, хоёр, гурбан үгэнүүдээр зураглан нэрэ үгтэдэг бэзэ. Урдань нимэрхүү гурымаар хоёр үгөөр бүридэһэн юумэнэй нэрэнүүд хадаа, мүнөө нэгэ үгэтэй нэрэнүүд болошонхой байдаг. Жэшээлбэл: 1. **Алтаргана, шасаргана.** Эдэ хадаа нэрлэһэн юумэнэйнгээ үнгэ зүһыень бэшэ юумэнүүдэй үнгэ зүһэтэй адлидхажа, нэрлэгдэһэн **алтан харгана, шасар харгана** гэһэн үгэнүүд бэзэ даа. Һүүлшынь **харгана** гэһэн үгэ нүгөө үгэтэеэ хамтархадаа, **ха** гэһэн үеэ гээжэ, **-ргана** гэһэн залгалта боложо тохироо.

Мүнөөшье зарим буряад нютаг хэлэнүүдтэ **алтаргана, шасаргана** гэхын орондо, **алтан харгана, шасар харгана** гээд яридаг. Ингэжэ хүн түрэлтэнэй хэлэндэ үгые бүридүүлдэг модель-хэб бии болошодог. Энэ модель-хэбые дагажа бии болоһон үгэнүүд буряад хэлэндэ олон. Жэшээлбэл, балшаргана, гүлзөөргэнэ, хасуургана, хүлзэргэнэ гэхэ мэтэ.

2. **Сагаалса** гэдэг үгэмнай **сагаан заласа** гэһэн үгэ бшуу. Һүүлшынь **заласа** гэһэн үгэ **лса** боложо тохироо. Урдань хадаа монгол угсаатанда бай харбаан байгаа. Мүнөөшье Түгнын, Хяагтын буряадууд республикын найр нааданай болоходо, бай харбаагаа нютагтаа хэдэг байха. Байнгаа тэг дунда сагаан саарһа голлуулан няажархидаг, харин тэрэнээ **заласа** гээд нэрлэдэг. Энэмнай харбагдаһан годлёо залаха сагаан мишэнь рааб даа. Хяагтын аймагай Хоолой нютагта бай харбалгандаа иигэжэ дууладаг байгаа.

Зандза мэргэн бэлээч даа,
Дзаласаны дунда суулгаач дээ,
Үхайлхандаа, хуучанай мэргэн
бэлээч дээ,
Дүрбэ оро суулгаач дээ,
Үхайлхандаа чамайгаа.

3. **Үхибүүн**. Энэ үгэ хадаа **үхи хүбүүн** гэһэн үгэнүүдһээ бүридэхэдөө, һүүлшын үгэ **хү**—гэһэн үеэ хаяа. Иигэжэ хоёр үгэһөө нэгэ үгэ боложо хубилхадаа, заахан басагыешье, заахан хүбүүешье илгангүй тэмдэглэхэ үгэ болоно.

4. **Дуугарха** гэһэн үгэ хадаа хоёр үгөөр хамтадхагдажа бүридэһэн сложно үгэ бшуу. Хэрбээ, **дуу гараха** гээд, эдэ хоёр үгые таһалжа хэлэбэл, **абяа гараха** гэһэн удхатай болоно. Урдань иимэ удхатай байһанаа, хэлэнэй хүгжэлтэдэ дайрагдажа, удхаяа шэлжэжэ **үгэ хүүр хэлэхэ** гэһэн удхатай болоо бэзэ гэжэ тоолоё.

Хүн түрэлтэнэй хэлэн хадаа нэгэ янза, нэгэ хэмдээ байхагүй, харин сагай ошохо бүри ходол бага багаханаар али болохо арга хэрэгсэлынь һалбаржа, һайжаржа, нарижажа байдаг бшуу. Иимэ ушарһаа хэлэн халаа хэдэн үгөөр бүридэһэн юумэнэй нэрэнүүдые нарижаха бүреэ нэгэ үгэ гү, али сложно үгэ болгон хүгжэдэг гуримтай байдаг.

У-Ж. ДОНДУКОВ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Ул[ан-Удэ,] улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. [...]тора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —[...] отделов: сельскохозяйственного производства и пар[тийной] жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и [...]ной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов. идеологи[...] —24-74, советского строительства и быта —34-93, рас[...]ров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и [...]лов — 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при [Совете] Министров Бурятской АССР.

Н00075. Зак. №[...]